

CSEH ÉVA

根付
NECUKE

JAPÁN MINIATŪR FARAGVÁNYOK

CSEH ÉVA

Japán miniatűr
faragványok
NECUKE

HFMK
20230113

A kiállítás és a kiadványok fő támogatója:

 Mitsubishi Corporation

További támogatóink:

C.D.E. Stúdió

MORÓ ANTIK

S & D Bt.

Salamon Péter

Köszönetünket fejezzük ki a nagylelkű támogatásért.

k. 2323/a (26.338)

CSEH ÉVA

Japán miniatűr faragványok

NECUKE

k. 2323/a.

(26.338)

HOPP FERENC KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM
BUDAPEST 2000

A kötet a Hopp Ferenc Múzeum gyűjteményéből rendezett,
2000 májusában megnyílt kiállításához kapcsolódik.

A kiállítást rendezte:
CSEH ÉVA

A kiállítást tervezte:
SOMOGYVÁRY MIHÁLY

Szerkesztette:
DR. FERENCZY MÁRIA

Lektorálta:
KALMÁR ÉVA

Fotók:
SULYOK MIKLÓS

Borítóterv és tipográfiai terv:
KÓFARAGÓ GRÉTI

© Iparművészeti Múzeum, Budapest; Cseh Éva
© Fotók: Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum; Sulyok Miklós
Felelős kiadó: az Iparművészeti Múzeum főigazgatója

ISBN 963 7098 71 2

A kötet az Art Box Bt. gondozásában készült. Operátor: Maczó Dávid
Képfeldolgozás: Intruder Kft. – A Bt.; Kismartoni Gábor
Nalors Nyomda Kft., Vác
Felelős vezető: Nagy Géza

TARTALOM

Előszó 7

Mi a necuke? 9

A necuke története 11

Necuke-típusok 17

Anyagok, technikák 19

Motívumok, témák 22

Mesterek, iskolák 29

A kiállított tárgyak jegyzéke 44

A borítón: Fiatal nő legyezővel (Kat. 247.)
A hátsó borítón: Karaszu-tengu felhők között (Kat. 37.)
A borító belsején: Négyrekeszes inró necukével (Kat. 317.)

Fekete-fehér képek:

- Címoldal: Karjóbinga, a félig madártestű, bűvös hangú lény. *Rjúsza-mandsú* (Kat. 34.)
5. oldal: Tatár pásztor (Kat. 26.)
7. oldal: Tengeri sárkány feje (Kat. 154.)
8. oldal: Sárkány hullámok között (Kat. 155.)
9. oldal: Mutatványos majom, az oroszlántánc maszkjával (Kat. 126.)
10. oldal: Oroszlán (*sisi*), pecsételő formában (Kat. 141.)
11. oldal: Hollandus, elejtett szarvassal a hátán (Kat. 25.)
16. oldal: A teaszertartás eszközei. *Rjúsza-mandsú* (Kat. 42.)
17. oldal: Sóki, a démonűző, nyakon csípett *onival* (Kat. 216.)
18. oldal: Vesszők közé csomagolt ponty, kagylók, csigák (Kat. 68.)
19. oldal: Hotei szerencseisten, kincses batyujában (Kat. 181.)
21. oldal: Raiden, a mennydörgésdémon (Kat. 227.)
22. oldal: Tükörfényesítő (Kat. 265.)
28. oldal: Templomi fagong (Kat. 52.)
29. oldal: Halász hálóval, mellette halas kosár (Kat. 253.)

ELŐSZÓ

A hagyományos japán kultúrában a 18–19. században külön iparművészeti ággá vált a személyes holmik az övben megtartó apró tárgyak, a *necukék** készítése. A mindennapi élet és környezet, az anyagi kultúra, a szokások és a hiedelemvilág legkülönbözőbb elemeit jelenítették meg ezeken a néhány centiméteres, kézbe simuló, szépséges, apró tárgyakon. Ehhez felhasználták évszázadok anyagismeretét, gazdag képző- és iparművészeti tapasztalatait. Olyan sajátos, eredeti formák születtek, mint a gömbölyded *mandzsú-necukék* és változataik, a miniatúr maszkok és a legnépesebb csoportot képező, figurális faragványok. A hagyományos öltözködés visszaszorulásával a necuke elveszítette eredeti funkcióját, igen hamar felkeltette viszont a Japánba látogató külföldiek, majd a műgyűjtők érdeklődését. A 20. század kezdete óta ezek a kicsiny műalkotások gyűjtés tárgyai világszerte – ma már több van belőlük külföldi múzeumokban és magángyűjteményekben, mint Japánban –, és mindmáig ihletői a kortárs japán iparművészeknek is.

Kiállításunk célja, hogy múzeumunk kincsein keresztül megismertesse a látogatót a japán művészetnek ezzel a rendkívül vonzó és változatos területével, sokféle értékével, egyben bepillantást nyújtson a hagyományos japán kultúra világába.

* Ejtse: necke

A Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum necuke-gyűjteménye számra ugyan nem nagy (mintegy ötszáz darab), viszont többségében igen jó színvonalúnak mondható. A tárgyaknak több mint fele a necuke-művészet fénykorából, a 18. század végéről és a 19. század első feléből való. A gyűjtemény jó áttekintést ad a műfajról korban, típusban egyaránt, vonatkozik ez a fontosabb iskolákra, mesterekre is. Teljességről természetesen nem beszélhetünk, hiszen néhány iskola teljesen hiányzik. A jelzetlen necukék csaknem mind magas művészi kvalitással rendelkeznek.

Ezt a gyűjteményt is a múzeum névadója, HOPP FERENC (1833–1919), vagyonos üzletember alapozta meg vásárlásaival: 1881 és 1914 között megtett öt földközi utazása során három ízben is járt Japánban, és elsősorban iparművészeti tárgyakat vásárolt. Amikor 1919-ben az államra hagyta villáját és gyűjteményét, az már mintegy négy és félezer távol-keleti tárgyból állt, s köztük voltak a kiállításunkon látható necukék is.

A Kelet-Ázsiai Múzeum megalapítása után a gyűjtemény kiegészült a Szépművészeti Múzeum japán gyűjteményével, amelyet gróf VAY PÉTER (1864–1949) 1906-ban állami megbízásból vásárolt, pápai protonotáriusként járva Japánban és a Távol-Kelet más országaiban. Az ő gyűjtését a necukék között

azonban csak néhány darab képviseli. Kitűnő anyagot adott át az Iparművészeti Múzeum – ennek forrása egyelőre nem ismeretes –, gyarapodott a gyűjtemény magánkézben lévő tárgyak megvásárlásával is, de leginkább nagylelkű magángyűjtők, adományozók ajándékai révén. Gyűjteményük kvalitása okán NEUMANN LAJOS és BISCHITZ GYULA nevét emeljük ki, utóbbi azért is, mivel huszonegy remek darabot a múzeumnak adományozott.

Ezúton szeretném köszönetemet kifejezni a Mitsubishi Corporation-nek, nagyvonalú támogatásukért, amely nélkül sem a kiállítás, sem kiadványaink nem jöhettek volna létre.

Itt szeretném megköszönni valamennyi volt és jelenlegi munkatársam munkáját, akik nélkül ez a katalógus és a kiállítás szintén nem jöhetett volna létre. Köszönettel tartozom mesteremnek, MIKLÓS PÁLNAK,

aki elindított ezen téma tanulmányozásának útján, és támogatta korábbi törekvéseimet a necukék bemutatására. Köszönettel tartozom a kötet szerkesztőjének, dr. FERENCZY MÁRIÁNAK, fotósának, SÜLYOK MIKLÓSNAK, a kiadványokat gondozó Art Box Bt. vezetőjének, KŐFARAGÓ GRÉTINEK kitűnő munkájukért, és kollégáimnak, BINCSIK MÓNIKÁNAK, KARDOS TATJÁNÁNAK, dr. VINKOVICS JUDITNAK, valamint ÁBRAHÁM RITÁNAK a sokoldalú technikai segítségért. Végül, de nem utolsósorban szeretnék köszönetet mondani restaurátorunknak, ASZTALOS ZOLTÁNNAK, akinek hozzáértő munkájáról maguk a tárgyak tanúskodnak, s a kiállítás avatott tervezőjének, SOMOGYVÁRY MIHÁLYNAK, aki elősegítette, hogy a látogatók előtt föltáruljon a japán miniatűr faragványok szépségeiben gazdag, vonzó világa.

Cseh Éva

MI A NECUKE?

Sokak számára talán meglepő, hogy azok a szobrocskák, apró faragványok, amelyeket kiállításunkon megcsodálnak, valaha gyakorlati szerepet töltek be, nem autonóm műalkotások. Ezek a sokszor meglepően modernnek ható, letisztult formájú vagy éppen aprólékosan, szinte naturalista hűséggel faragott, gyakran groteszk kisplasztikai alkotások tulajdonképpen ruhadíszek voltak. Arra szolgáltak, hogy azokat a szükséges apróságokat, amelyeket az emberek magukkal kívántak hordani, segítségükkel az övhöz lehessen rögzíteni. Az egyszerű szabású japán ruhát – melynek végleges formája a 16. század folyamán alakult ki – keskenyebb-szélesebb textilöv (*obi*) fogta össze. A nők szélesebb öve és a *kimono* ujja alkalmas volt néhány apróság elhelyezésére. A férfiak viszont az övükhöz erősítették (vagy a korábbi időkben a harcosok például a kardmarkolat végéhez kötötték) a fontosabb személyes holmikat. Később jobb módszert találtak: a zsinórra fűzött tárgyakat nem kötötték hozzá az övhöz, hanem a zsinór végére apró tárgyat erősítettek, amely az öv alatt áthúzva fönt megakadt, és nem engedte az erszényt vagy a zacsót az övből kicsúszni, ráadásul egyetlen mozdulattal le lehetett venni azokat az övről. Ezeket a kis tárgyakat nevezik *necukének*. A szó gyűjtőfogalom. A *necuke* néven összefoglalt tárgyak igen sokfélék, a teljesen gömb-

szerűtől a valóságos tárgyak kicsinyített másáig, és csak egyik típusuk az, amelyről több-kevesebb joggal mondhatjuk, hogy miniatűr szobor.

Mivel a *necuke* alapjában véve használati tárgy volt, ahhoz, hogy rendeltetésének megfeleljen, több szempontot is figyelembe kellett venni. Mérete és súlya igen szűk határok között mozoghat, a koraiak ugyan valamivel nagyobbak voltak, de többségük nem haladja meg a 3–5 centimétert. Lényeges, bár nem szabály, hogy jól faragható, de kemény, finom erezetű, a használatot jól álló anyagból készüljön, ezért is részesítették előnyben az elefántcsontot és a puszpángfát. Formájával szemben alapvető követelmény a körvonal egyszerűsége, a kiálló, hegyes részek kerülése. A jó *necukében* mindig van valami a kavicok idő és természet alakította, kézbe simuló formájából. Ahhoz, hogy a zsinórt a *necukéhez* lehessen kötni, valamilyen nyílással kellett rendelkeznie. E célból általában két, V alakban összefutó lyukat alakítottak ki rajta. A korai darabokon a nyílások egyikét nagyobbra méretezték, hogy a csomó jól elférjen benne. A zsinór bevezető nyílását sokszor ügyesen elrejtették, mások pedig úgy alakították a figurákat, hogy a zsinórt valamilyen természetes nyíláshoz lehessen kötni. A *necukéknek* többnyire volt előlnézetük, s a zsinórluk a hátoldalon he-

lyezkedett el, de ilyenkor is arra törekedtek, hogy a figura minden oldalról megszemlélhető legyen. A legjobb darabokon a kompozíciónak minden nézetből más-más kombinációja tárul fel, így tartogathat apró meglepetéseket. A necukét forgatták is, fogdosták is, le lehetett őket állítani, s apróra megcsodálni a mester ötletességét, a faragás virtuozitását. Az anyag, a forma érzéki szépsége, fénye, tapintása, a felület simasága, tagoltsága vagy érdekessége mind fontos tényezője volt a jó necuke fogalmának. A necukével viselője szinte személyes kapcsolatban állt. Ez a kis tárgy érzelmeket ébreszt, lehet kedves, szerencsehozó, mulatságos vagy borzongató, sokszor frivol. Dicsekedni lehetett vele.

A funkció szabta korlátokon belül a necukemesterek megvalósították mindazokat a plasztikai lehetőségeket, amelyek ebben a műfajban benne rejtettek, az anyag, a forma és a funkció tökéletes egységét; s még önmagukban is – leválasztva a tárgyról, amelyekhez egykor hozzá tartoztak – vonzóak, érdekesek, teljes esztétikai élményt nyújtanak.

Ahhoz, hogy ez a forma létrejöjjön, több, egymástól független tényezőnek kellett találkoznia, s mikor ezek a feltételek kialakultak, a forma olyan termékenynek bizonyult, hogy értékesíteni tudta mindazt a hagyományt, tapasztalatot, amely más művészeti ágakban felhalmozódott, hozzáátve azt, ami csak ebben a műfajban bontakozhatott ki teljesen.

A NECUKE TÖRTÉNETE

Történeti előzmények

A *necekék* történeti hátterét kutatva legalább a 16. századig kell visszamenni. A 16. század utolsó harmadában – hosszú, zaklatott, belháborúkkal tarkított korszak után – fokozatosan sikerült felszámolni a Japánban dúló anarchiát. Az egység megteremtése három nagy hadvezér nevéhez fűződik. ODA NOBUNAGA országegyesítő munkáját 1583-ra TOJOTOMI HIDEJOSI fejezte be. Hidejosi halála után (1598) a kiújult hatalmi harcból híveinek egyike, TOKUGAVA IEJASZU került ki győztesen (1600), és 1603-ban ő lett a *sógun* (katonai kormányzó, diktátor). Tulajdonképpen a 12. század végétől egymást váltó *sógun*-dinasztiák igazgatták Japánt a császár nevében. A Tokugava-dinasztia 1867-ig, a császári hatalom restaurálásáig uralkodott. Ezt a két és fél évszázadnyi időszakot Tokugava- vagy (a *sógun* székhelye után) *Edo*-korszaknak nevezik.

A megelőző kor, a 16. század második fele Japán történelmének egyik legmozgalmasabb, legnyitottabb, legdinamikusabb korszaka volt. Ekkor került kapcsolatba Japán először a nyugati kultúrával. Az elsőnek érkező portugál hajósokat (1543), hittérítőket spanyolok, angolok, majd holland kereskedők követték. A társadalmi osztályok közti mozgás élénkebb, szabadabb volt minden korábinál. A 15. századtól erőteljesebb városi fejlődés indult meg: növekedett a

városban lakók, a kereskedők, a kézművesek (összefoglaló nevük: *csónin*) száma, és különösen a kereskedők gazdasági ereje. A 16. század végén beköszöntő békés, építő korszak lehetőséget nyújtott ugyan a további fejlődésre, de csak szűk korlátok között.

A Tokugava-család uralomra jutása után, a 17. század első évtizedeiben, saját helyzete megszilárdítása érdekében olyan intézkedéseket hozott, amelyekkel az elért rendet örökérvényűvé kívánta tenni. Az egyik meghatározó intézkedés az ország elzárkózása, az idegenek kitiltása, a kereszténység kiirtása volt. Az elkövetkezendő kétszáz év folyamán a nyugatiak közül csak a hollandok tarthattak fenn kis létszámú kereskedelmi telepet *Desima* szigetén, *Nagaszakinál*.

Olyan ellenőrzési rendszert építettek ki, amely az ország, a társadalom minden szférájára kiterjedt. A rivális *daimjókat* (a *samuráj* osztály felső, hatalmas uradalmakkal rendelkező rétegét) kötelezték, hogy a *sógunátus* új székhelyén, Edoban is építsenek rezidenciát, családjuk ott éljen, s kétévenként maguk is meghatározott időt töltsenek ott. Ez a rendszer amellet, hogy biztosította ellenőrzésüket, gazdasági erejüket is tetemesen megterhelte, a költséges, rangjukhoz illő pompával járó utazásokkal, a két háztartással.

Ennek a rendszernek volt köszönhető azonban Edo gyors kiépülése és felvirágzása. Ez a kis település, ahol a Tokugavák egyik várkastélya állt, néhány évtized alatt, a 17. század végére nagyvárossá fejlődött. Edo lett Japánnak nemcsak politikai, de gazdasági és kulturális központja is. A nagyszabású építkezések Kiotóból – a császárvárosból – és az ország egész területéről ide vonzották a művészeket, a kereskedőket és a mesterembereket is.

A kormányzat igyekezett – szigorú osztálykorlátok állításával – a társadalom szerkezetét megmerevíteni. Az uralkodó szamuráj osztály alatt elvben a második helyen a társadalom termelő osztálya, a parasztság állt ugyan, valóságos körülményei alapján azonban a társadalom legsanyarúbb sorsú osztálya volt. Utánuk következtek a kézművesek és a társadalmi ranglétra alján a kereskedők, akiknek tényleges gazdasági helyzete a 17. század végére már egyáltalán nem felelt meg a számukra kijelölt helynek. A gazdaságban a rizst, mint fizetőeszközt ekkor végleg felváltotta a pénz, a szamurájok túlnyomó többségének járandósága viszont rizsadagban volt megállapítva. Ennek mennyisége nem növekedett, holott a megélhetés költségei nőttek. A kereskedők manipulálhattak a rizsárakkal, ez együtt járt a szamurájok nagy többségének eladósodásával, elszegényedésével. A csónin életszínvonala ellenben általában nőtt, különösen a kereskedők egy szűkebb rétege gazdagodott meg. A kormányzat sorozatos, fényűzést tiltó rendeletei fékezni próbálták ugyan ezt a tendenciát, ám szerény sikerrel.

A fényűzési tilalmak egyik célja az volt, hogy mindenki osztályhelyzetének megfelelő életszínvonalon éljen, a köznép gazdagodó rétegei külsőségeiben se hasonlíthassanak az uralkodó osztályhoz. Az egyszerűség, a puritán életmód szorgalmazását láthatjuk egyrészt, másrészt azt a példátlan pompát, ragyogást, amely a 16. század végén és a 17. század elején a hadvezérek, majd a sógunok udvarát jellemezte. A polgárnak azonban az élet minden területére kiterjedő szabályok szerint kellett élnie, politikai aktivitásra lehetősége nem volt. Gazdagsága megengedte

volna, hogy a lét kellemes oldalával foglalkozzék, a művészetekkel „vigasztalja” magát. A szórakozások, szép ruhák, ünnepségek megannyi alkalom a vagyon elherdálására, de még ebben is mérsékelnie kellett magát. A tilalmak kijátszásának azonban megtalálta a módját. A gazdagság megmutatása, a díszítések, az értékek olyan területekre összpontosultak, amelyekre a tilalmak nem terjedtek ki, vagy amelyek nem voltak szembe ötlőek. Így például a külsőre egyszerű öltözetek belébe a legdrágább kelmékből készült, így jutottak hangsúlyos szerephez a személyes tárgyak, apróságok: legyezők, fésűk, lakktárgyak (*inró*), pipakészlet, dohánytartó, necuke stb. A szamurájoknál pedig a kard lett egyre díszesebbé. Az értéket tehát a sok emberi munkát, leleményt, fantáziát igénylő művészeti tárgyak képviselik. A tilalmak közvetve így hozzájárulhattak ezeknek a részben régi, részben új kisművészeti ágaknak a kiteljesedéséhez.

Az Edo-kori kultúra fénykorát a 17. század végén, a 18. század elején érte el (*Genroku*-periódus). A diktatórikus, zárt léggör ellenére ez az időszak a hosszú béke időszaka volt, amelyben a városi élet gyarapodása eredeti, új kultúrát hozott létre. Ennek a kultúrának jellegzetes terméke a necuke.

Művészeti előzmények

A japán művészet évszázadokig szinte kizárólag buddhista művészet volt. Ennek uralkodó művészeti ága a szobrászat. A buddhista szobrászat utolsó alkotó korszaka a 13–14. századra (*Kamakura*-kor) esett. E kor stílusa kifejezetten realista törekvéseket mutat, ami leginkább a buddhista panteon alacsonyabb rangú istenségeinek ábrázolásain figyelhető meg. A másik terület a portrészobrászat felvirágzása. Szerzetesek, buddhista szentemberek ideálportréi a japán realista plasztika csúcsteljesítményei, az ábrázolt személyt nagy megjelenítő erővel állítják elénk. Világi személy plasztikai ábrázolása is ebből a korból maradt fenn először.

A festészetben a világirodalom már a 11. század táján megindult. A híres „Gendzi regénye” 12. századi illusztrációi az udvar világát jelenítették meg. Az elbeszélő jellegű, horizontális tekercképek felendülő művészetének másik típusában már a mindennapi élet is beáramlik a képek világába. Ezek a képek, ellentétben a Gendzi-típus elvont, dekoratív, statikus ábrázolásmódjával, tele vannak mozgással, tömegjelenségekkel, mindenféle embertípus látható rajtuk, egyszóval az élet változatos színeit örökítik meg a művészek. A zsánerkép a 16. századtól bontakozik ki igazán, először a többrészes ellenzópárok, paravánok (*bjókuk*) művészetében, majd a fametszetben éri el fejlődésének kiteljesedését.

A 13. század után a vallásos szobrászat lehanyatlott, a későbbi buddhista szobrok már csak a korábbi típusok sztereotip változatai. Mindez természetesen a buddhista vallás szerepének változásával járt együtt. Az első változást a zen-buddhizmus térhódítása hozta, amelynek egész filozófiája és gyakorlata más jellegű művészet fejlődését segítette, a szobrászat elvesztette korábbi jelentőségét. Az Edo-kor népi hitvilágában pedig összekeveredtek a legkülönbözőbb hatások: buddhista, sintoista, taoista és konfuciusus elemek találhatók egymás mellett.

A plasztikai ábrázolás egyik speciális területe a színpadi maszkok művészete. A 7–8. századtól zenével és dramatikus táncokkal egy időben maszkok is kerültek át Kínából, ezek sokszor még távolabbi hagyományokat őriznek. A fennmaradt maszkok remek példái a típusteremtésnek, karakterábrázolásnak, a groteszk iránti érzéknek. A *nó*-színjáték a 14. században kristályosodott ki különböző eredetű elemekből, KAN’AMI és fia, ZEAMI tevékenysége eredményeként. Ebben az elvont, vallásos ihletésű, filozofikus, melankolikus alaphangú zenés-táncos színjátékban maszkot csak a főszereplő viselt. A maszk különös kombinációja a szimbolikus és realista típusábrázolásnak: kifejezése többnyire elég semleges ahhoz, hogy a mozdulat által különféle érzelmi állapotokat tudjon megjeleníteni. A *nó*-színdarabokban a mozdulat lendülete lassított, kivitelezése is stilizált, jelzés-

szerű, leegyszerűsített és tökéletesen kidolgozott, nagyon kevés nagy sokat tud elmondani. A visszafogottság mögött óriási energiák feszülnek. A látvány is különös keveréke a színpompának és az egyszerűségnek. A maszkok szigorú rendszerben típusokra, altípusokra vannak osztva, nemek, életkorok, karakterek szerint. Az emberi arcokon kívül istenek, szellemek, démonok és egyéb lények is szerepelnek. A maszkok mindig erősen vonzották a japánokat, s a maszk-necukék iránti igény is mindig óriási volt. Később ezeknél már nem is törekedtek a *nó*-maszk-típusok hű visszaadására, és egyre groteszkebb, kitalált maszkokat készítettek.

A fémplasztika területe is új kifejezési lehetőségeket kínált, legszebb példáit a kardmarkolatvédők (*cuba*) szolgáltatják. A *cuba* a japán középkorban, amikor a kard még igencsak használati tárgy volt, egyszerűbb, markánsabb volt. Az Edo-korban a harcosok osztálya ápolta ugyan a harci erényeket, a harcművészeteket, de a békés viszonyok között már nem gyakorolta hivatását. A samurájok két kardja a kiváltság szimbólumaként exponált helyzetben volt, sokat költöttek rá. Egyre díszesebb felszerelést kapott egy-egy szinte sohasem használt penge. A markolat fémrészei a kisplasztika remekei; a díszítési mód változatos; domborművek, áttört motívumok, dekoratív és realista típusú kompozíciók egyaránt megtalálhatók. A *cubák* témavilága annyiban tér el a *necukékétől*, hogy a hétköznapi élet nemigen kap helyet a motívumok közt, egyéb motívumok területén azonban sok a közös vonás.

A necuke története

A necuke eredetét, keletkezésének idejét nem tudjuk pontosan meghatározni. Ennek az lehet a magyarázata, hogy kezdetben nyilván teljesen alárendelt szerepet játszott, nem a necukén volt a hangsúly, hanem a tárgyon, amit tartott. Szerepét a korai időszakban betölthette bármilyen megfelelő méretű,

tetszetős tárgy: kagyló, érdekes gyökérdarab, kis kobaktök. Ezeknek szépségük és célszerűségük mellett még bizonyos szimbolikus tartalmuk is volt.

Más népeknél is lehet találkozni valami hasonlóval: pásztorkodó, lovas népeknél gyakori, hogy apróságaikat övükhöz erősítik. Szoktak utalni például a magyar pásztorok pásztorkészség néven ismert együttesére is.

A necukéhez mind formában, mind funkciójában nagyon hasonló tárgytypus létezett Kínában. Sőt egyes kínai típusok, motívumok direkt vagy közvetett átvétele is nyomon követhető. Mégis, ez a művészet Kínában megmaradt amatőr szinten, egyfajta népművészetnek. Japánban viszont divatjának csúcspontján több ezer hivatásos mester foglalkozott necuke-készítéssel. A necuke tehát a hozzá tartozó tárgyak árnyékában fejlődött ki. Ezeket a tárgyakat összefoglaló néven *szagemonó* (függő dolog)-nak hívják, közülük a három legfontosabb: az inró („pecsétdoboz”), a dohánytartó és az erszény. A necuke elterjedése szempontjából vitathatatlanul az inró és a dohánytartó a legfontosabb.

Az erszény, pénzeszacskó (*kincszaku*) már a 14–15. században használatos volt, ha nem is ezen a néven. Őse a tűzszerszám-zacskó lehetett. Kezdetben zacskó formájú, később inkább a tárca forma jött divatba, de a zacskó forma is fennmaradt.

Az inró a 16. században jelenik meg. A neve arra utal, hogy kezdetben pecsétet és pecsétfestéket tartottak benne. A 16. század végére nagyjából kialakul az inró végleges formája, s viselésére példák is találhatóak a kor festészetében. Sajnos, ezeken az ábrázolásokon a necuke szinte sohasem látszik, valami mindig eltakarja.

Az inró lapos, élein lekerekített négyszögletű dobozka, precízen egymásba illeszkedő rekeszekkel. A legáltalánosabb a három- vagy az ötrekeszes forma. Kezdetben egyszerű, sima fekete laktárgyak, de a 17. század folyamán egyre díszesebbé váltak, s bár a fekete továbbra is kedvelt maradt, a többség aranylakk technikával készült. Az inró kicsiny formájával a japán lakkművesség legkifinomultabb önálló

műfajává vált. Az inró több orvosságos dobozka-nak használták, rekeszeiben különféle patikaszereket tartottak: illatos gyógyfüveket, valódi vagy vélt gyógyerővel rendelkező pirulákat, serkentőszereket, fájdalom- és lázcsillapítókat. Viselése a 17. században olyan általánossá vált, hogy elmaradhatatlan kiegészítője a szertartásos, ünnepi alkalmakon viselt férfiöltözéknek (*kamisimó*). A 18. század vége felé már nem tartottak benne semmit, viselése ennek ellenére megmaradt, mivel csak ezzel volt teljes az ünnepi öltözék. A 19. századra már csak pusztán dísz.

Az inró két oldalán csatorna húzódik végig, ezen fűzik át a selyemzsinórt, melynek két szárát az inró teteje fölött egy nagyobb gyöngyszemhez hasonló golyóval (*odzsime*) lehetett szorosra húzni, hogy jól összefogja a rekeszeket. A zsinór végét a necukéhez csomózták. Az *odzsime* többnyire egyszerű, gömb formájú, csak anyagában nemes: korall, lazúrkő, achát, borostyán, jáde, hegyikristály; lehet ezen kívül díszes lakk is, faragott elefántcsont, szépen megmunkált fém vagy kerámia. Nemcsak az inróhoz, de a dohánytartókhoz, erszényekhez is tartozott *odzsime*.

Az inróhoz tartozó necukét sok esetben maga az inró-mester készítette ugyancsak lakkból. Fontos szempont volt, hogy az stílusban, motívumban az inróval összhangban legyen. Inróhoz inkább a könnyű, valóban kerekded necukék illettek.

A necuke tehát már a korai inróhoz és a kincszakuhoz is szükséges volt, de igazi kibontakozását, bármily meglepő, a dohányzás elterjedésének köszönhetjük. A dohány, melyet Európa a 16. század elején ismert meg, a 16. század végén már Japánban is megjelent. Az első európaiak, portugál hajósok 1543-ban kerültek Japánba. A dohányt is a portugálok vitték be, a dohányzás az 1580-as években már terjedőben volt. Ekkor még drága importcikk, a 17. század elején viszont már a termesztése is megindult. A kormányzat mindent megpróbált, hogy visszaszorítsa a dohányzás terjedését, már 1609-ben betiltották a dohánytermesztést, mindhiába. A 17. század végére egészen általánossá vált a dohányzás

szokása. A társadalom minden rétege dohányzott, és nemcsak a férfiak, hanem a nők is. Ehhez a „szép” szokáshoz kialakult egy valóban szép, művészi tárgyegyüttes is.

Kezdetben a dohányzás kellékeit nem hordták magukkal. A szamurájoknak amúgy sem illett nyilvánosan pöfékelni, úgyhogy ők csak a falak között hódoltak ennek a szenvedélynek. Díszes, hordozható, fiókos lakkládikák, szekrények, parázstartóval ellátva, tálca két pipával, ezek voltak az otthoni vendéglátáshoz a dohányzás kellékei. A pipák hosszú szára bambuszcső, a szopóka és a pipakupak szépen megmunkált fém. A pipakupak parányi, alig három szippantásnyi, hajszál finomságúra vágott dohány számára elég.

A dohányzást a kereskedők vitték ki az utcára. A dohányt fadobozokban vagy erszényekben tartották maguknál, ezekhez bőrtokban pipa is tartozott. A nagyobb doboz a *tonkocu*, a kisebb, bőrből vagy díszes textíliából készült, erszény formájú dohánytartó a *tabako-ire*. Ezeket ugyanúgy, zsinórral necuké-
hez erősítve, az övön hordták, mint az inrót, csak nem a jobb, hanem a bal oldalon.

A dohánytartó a 18. század elejére általánossá vált a városi kereskedők körében, de később a legszegényebb rétegek is átvették. A kereskedő számára valósággal presztízskérdés volt a díszes dohányzó-felszerelés; jele annak, hogy üzlete virágzó, ügyei jól mennek. A mindennapi üzleti élet szinte szertartásos mozzanata lett a pipára gyújtás. Valósággal versengtek egymással, kinek van különlegesebb, szebb, érdekesebb, drágább dohánytartója és necukéje.

A dohánytartók, az inrók mennyiségének növekedése a 18. század közepére ugrásszerűen megnövelte az igényt a hozzájuk tartozó necuke iránt is. Ekkor vált önálló művészetté a necuke-készítés. Ilyen kis faragványokat addig bárki készíthetett magának vagy másnak ajándékba, különböző mesterségek művelői is gyakran kipróbálták ügyességüket necuke-faragással szabad idejükben. A 18. század második felében vált a kezdeti hobbi-faragás tanult

mesteremberek, hivatásos művészek fő foglalkozásává. Neves mesterek irányításával kisebb-nagyobb műhelyek, több tanítványt foglalkoztató iskolák létesülnek. Óriási mennyiségű necuke készül rendelésre is, piacra is, a legolcsóbb típustól a legkifinomultabb igényt is kielégítőig. A 18. század második fele és a 19. század első fele a virágkor, ekkor bontakozik ki a necuke-művészet teljes szépségében és változatosságában, ekkor áll népszerűsége csúcspontjára. A legtöbb fennmaradt jó necuke ebből a korból való.

A 19. század közepe után már a hanyatlás jelei mutatkoznak, két irányban is. Az 1854-es nagy edói földrengés és tűzvész rengeteg értéket pusztított el, és a hiány pótlására ekkor sok igénytelenebb necuke készült. A necuke kiszorulását korábban az is elindította, hogy a dohánytartókhoz csatolt pipatókot keményebb anyagból (csontból, fából) készítették, és ezek fölöslegessé tették a külön necukét. Később a cigaretta megjelenése magát a pipát is kiszorította.

Japánban a Tokugavák bukásával, a császári hatalom visszaállításával (*Meidzsi-restauráció*, 1868) új korszak kezdődött, ekkor lett Kiotó helyett Edo a császárság fővárosa is, *Tokió* – Keleti Főváros – néven. Az ország ismét kész volt a Nyugatról jövő hatások befogadására. Átmenetileg, ha nem is hosszú időre, olyan helyzet alakult ki, amikor az új ízlés behatolása zavarokat okozott a saját értékek megítélésében. A külföld majmolásának sok hagyományos érték esett áldozatul.

A Meidzsi-restauráció megszüntette magát a szamuráj osztályt is, 1876-ban rendelet tiltotta be a kardviselést. A szertartásos, hagyományos ünnepi öltözetet, amelyhez az inró szorosan hozzá tartozott, ugyancsak nem hordják már, s így az inró is kikerül a használatból. Egyszerre több hagyományos művészeti ágban maradtak a mesterek munka nélkül. A helyzet azonban rövidesen megváltozott, mivel az odalátogató külföldiek igen hamar fölfedezték a japán művészet kincseit, és különösen az európaiaktól annyira különböző, ezért izgalmas tárgyak, mint a necuke, a cuba (kardmarkolatvédő vas) és a fametszetek töme-

gesen kerültek a külföldi gyűjtők tulajdonába. Aránylag könnyű volt hozzájutni ezekhez a tárgyakhoz, nemcsak azért, mivel lassan kikerültek a használatból, hanem azért is, mert a necukét, a fametszetet ebben az időben maguk a japánok nem is tartották olyan sokra, mint művészetük más ágait, például a festészetet, a lakkművészetet, a fegyverművességet.

A necuke-faragók a nagy exportlehetőséget felismerve, újra sok necukét készítettek, ezek művészi színvonala azonban kevés kivétellel igencsak elmaradt a korábbi, valódi necukék színvonalától. Az új darabok, mivel a használat már nem korlátozta megformálásukat, bonyolultabbak, részletezőbbek lettek, lehet találni köztük sokalakos kompozíciót is; némelyik olyan törékeny finomságú, hogy kézbe venni is alig meri az ember. Sok volt a kevésbé igényesen faragott, erősen barnára pácolt, minden művészi elképzelést nélkülöző darab is. Általában lapos talpú, szemmel láthatóan asztaldísznek szánt figurák, jóllehet a zsinórlyukat többnyire megtaláljuk raj-

tuk, nem voltak viselésre alkalmasak. Sok faragvány mérete is nagyobb, ezek már nem is akarnak necukének látszani: ezek az *okimonók*, kis szobrok, dísztárgyak. Igen szép, igényes darabok is találhatóak köztük; java részük, különösen a drága elefántcsontfigurák, exportra készült.

Az inrókon, dohánytartókon, erszényeken kívül más tárgyakat is szokás volt az övbe tűzve hordani. A tökkulacs kicsiny, természetes változatában illatszert tartottak. Ez a kicsi tökfforma a korai necukék egyik legkedveltebb típusa volt, s hosszú ideig tartotta magát. Később más anyagból (például elefántcsontból, fémből) is készítettek kobaktök formájú illatszertartót vagy írószertartót. Sokan hordtak maguknál kis írószertartó készletet (*jatate*), ezek jellegzetes típusa fémből készült, és alakja pipára emlékeztet: az üreges szár az ecset helye, a kiszélesedő fedeles részben tartható a tus. De készült *jatate* csontból és lakkból is, kétrészes is, amelynél a szár és a tustartó rész külön volt választva.

NECUKE-TÍPUSOK

Katabori (alak-faragvány), azaz **figurális necuke**: ez a legismertebb típus, a legtöbben ezzel azonosítják a necuke fogalmát. Ez a vélekedés sok tekintetben jogosult is, hiszen ezek alkotják az ismert necukék túlnyomó többségét, forma-, stílus- és témagazdagságuk kiemérelhetetlen. Átlagos méretük 4–5 cm körül van, bár a koraiak lényegesen nagyobbak is lehetnek.

A másik legnépesebb típus a **mandzsú-necuke**. Ez valószínűleg korábbi a kataborinál, és tulajdonképpen ez az ideális necuke-forma. Nevét egy (a zsemle vagy fánk formájára emlékeztető) rizssüteménytől kapta, amelyhez alakja hasonlít. Átmérője átlagosan 4–5 cm, vastagsága 1,5 cm körüli. Ennél nagyobb mandzsú-necukék is készültek tömör elefántcsontból. Az *inrókhoz* gyakran társították a 17–18. század folyamán. Sok elefántcsont mandzsú-necuke készült a nagy edői tűzvész (1854) után is, de ezek már nem az *inrókhoz*.

A mandzsú-necuke lehet egy- vagy kétrészes. Az egyrészes tömör darabok főként elefántcsontból voltak, ezek közepe enyhén bemélyül, a közepén lévő lyukba egy kis, szögyszerű pecek illeszkedik. A pecek hátsó, kiálló végén van a zsinórluk. A kétrészes változat két, pontosan egymásba illeszkedő félből áll, a felső rész belső oldalán kis fül van, ehhez kötik a zsinórt, és a

másik fél közepén lévő lyukon vezetik ki. Fa, lakk, elefántcsont egyaránt található köztük, s a kerek forma mellett előfordul a szögletes, dobozszerű, lekerékített sarkokkal, és négykarélyos megoldású is.

Díszítésük lehetett mélyen vésett relief (főleg elefántcsont mandzsú-necukéken), finom vésés vagy áttört minta. Az áttört díszítésű, ún. **rjúsza-necuke** külön alcsoportot képez. Nevét arról a 18. századi edői mesterről kapta, aki először készített ilyeneket. Az áttört, üreges elefántcsont necuke lényegesen könnyebb volt, és a díszítési lehetőségek bővülését is jelentette.

A fa mandzsú-necukéket díszíthették lakkal, s a lakk motívumot gyakran a nyers faalapra alkalmazták. A díszítési eljárások körét berakások is gazdagították.

A mandzsú-necuke egyik típusának tekinthető a **kagamibuta-necuke** (kagamibuta: tükörfedő). Ez a kétrészes mandzsúkra emlékeztet, azal a különbséggel, hogy az alsó, lyukas rész – mely többnyire elefántcsont – olyan, mint egy vastag, behajló szélű tálka, amelybe egy fémlap illeszkedik, hátlapján füllel. A sima elefántcsont alsó rész mintegy keretbe foglalja a díszített fémkorongot. Azok a kiváló ötvösök készítettek kagamibutákat is, akik a kardtartozékok készítésével foglalkoztak; a kardviselés megszűntével sokan teljesen át is álltak erre a művészetre.

Külön csoportot képeznek a **maszk-necukék**, melyek színházi maszkok (főleg *nó*- és *kjógen*-maszkok) ismertebb típusainak hű, kicsinyített változatai voltak. A leggyakoribbak: *hannja* (női démon), fiatal nő, OTAFUKU (OTO ~ OKAME, a pajzán jókedv *sintó* isten-nőjére, UZUMÉ-re utaló maszk), *tengu* (mesebeli erdei lény), róka, öregember (kétféle is: az ún. Dzsó és a *szanbaszó* táncos mosolygó maszkja). Sok a komikus maszk, és később a tisztán kitalált, a színpadon nem létező maszk is. Számban és sokféleségben az Otafuku-maszkok vezetnek. A mandzsú-készítésre specializálódott mesterek maszkokat is faragtak, de leginkább elefántcsontból.

A **pecsét formájú necukék**et időrendben az elsők között lehetne említeni. TOJOTOMI HIDEJOSI hadvezér balsikerű kínai és koreai hadjárataiból hazatérve sok mindent hozott ezekből az országokból, többek között kínai faragványokat, pecsételőket is. A kínai pecsételők fogója legtöbbször kis oroszlánfigurában (*sisi*) végződött. Ezek közül a kisebbeket a japánok egyszerűen átfúrva necukévé alakították. A *sisi* forma szívósan fennmaradt, akkor is sok ilyen „pecsételő” figura készült, amikor ezek már valódi, zsinórlyukkal ellátott necukék voltak. Egyes darabok alul, ahol a pecsét vésetének kellene lennie, teljesen simák, másokon a név helyére szerencsét jelentő írásjegyet véstek.

A **szasi-necuke** abban különbözik az előzőktől, hogy formája nyújtott, magát a necukét tűzik be az övbe, a felső végén lévő lyukhoz erősítik a zsinórt, onnan lóg le a szagemono.

Az ún. trükkös necukék nem ítélték külön csoportnak, hiszen a mesterek mindig szívesen toldták meg a szép vagy érdekes formát még valamivel: valami titokkal, meglepővel, fortélyal, bravúrral. Ilyenek: *sisi*, szájában mozgó golyóval; magház, mozgó magvakkal; rizsbálából fejét kidugó és visszahúzó patkány; fejét forgató, arcához maszkot emelő fiú; nyelvét öltögető, fejét forgató táncos; szétnyíló mag; gyümölcs, amelynek közepén miniatűr figurák, jeletetek vagy tájak láthatók. Rengeteg az olyan figura, amely az egyensúllyal bűvészkedik – *pici* talpukon meglepően jól megálló figurák, hátukon vagy ölükben óriási teherrel.

Az **ittobori-necukék** készítése módjuk alapján alkotnak jellegzetes kis csoportot. Ezek a figurák látványosan elnagyolt faragásúak, a formák szögletesek, a felületet kis síkok tagolják, finoman lekoptatott éleikkel. Ilyenek az élénk színekkel festett *Nara-ningjók*, melyek főleg színpadi karaktereket ábrázolnak.

Sok darab – necuke-szerepe mellett – más célra is alkalmas volt. Hamutartónak vagy illatszertartónak, írószertartónak is használták.

ANYAGOK, TECHNIKÁK

A *necuke* alapjául szolgáló sokféle anyag közül számban és jelentőségben kétségtelenül a fa és az elefántcsont áll az első helyen.

A fában gazdag Japánban a fafaragás mindig magas színvonalú volt, a *sintó* szentélyek, a vallásos szobrok javarésze is fából készült. A japán ciprus (*hinoki*) világos, szép erezetű, könnyű, puha fájából faragták a szentélyek szobrait, és a korai *necukék* is főleg ebből a fából készültek. Ezek nagyobb, sokszor gazdagon festett figurák voltak, sajnos, a fa puhasága miatt gyorsan koptak. A *lakk-necukék* alapja is gyakran ciprusfa, valamint ebből a fából készültek a festett *Naraningjók* is.

A *puszpáng* (*cuge*), amely szinte teljesen kiszorította a ciprust, rendelkezett mindazokkal a tulajdonságokkal, amelyek a *necuke* ideális anyagává tették: nagyon finom, sűrű erezetű, görcsök nélküli, tömör keményfa. Alig kopik, de kopása is csak növeli a tárgy esztétikai értékét, a használatból a fa még fényesebbé válik. Színe a mély, meleg barnától a világos szürkésbarnáig terjedhet. Ez a fa volt a fésűk és a pecsételők kedvelt anyaga is.

Sokan szívesen választották a sötétebb, vöröses árnyalatú, szintén kemény és finom erezetű cseresznyefát (*szakura*). Kisebb arányban más fafajták és növényi anyagok is előfordulnak a *necukék* közt: ébenfa, szilva, fenyő, kámforfa, tea, datolyaszilva (*ka-ki*), bambusz, de dióhéj és magvak is.

A *lakk-necukék* alapja is fa. A három leggyakrabban előforduló *lakk*technika: az aranylakk (*makie*), a faragott vöröslakk (*cuisu*) és a *negoro-lakk*. A korai *necukék* jórészt éppen a *lakkművesek* műhelyeiből kerültek ki, ezért ezek többnyire *inró*hoz leginkább illő *mandzsú*-típusú darabok. A *KOMA* és a *KADZSIKAVA inró*-készítő dinasztiák *lakk-necukéket* is készítettek. Figurális *lakk-necukét* inkább a *negoro-lakkok* közt találunk, ezeken érvényesül legszebben a *negoro koptott stílusa*, ahol a tárgy kidudorodó részein a felső, vörös *lakk*réteg alól előbukkan a sötétebb, általában fekete *lakk*réteg.

A fa mellett legtöbb az elefántcsont *necuke*, hiszen ugyancsak jól faragható, kopásnak ellenálló anyag.

A praktikus erények mellett növelte becsét, hogy önmagában is értékes, ritka, szép anyag. Színe a tejfehértől a lágyszőke árnyalatokig változik. Van olyan elefántcsont, amely az idő múlásával sem változtatja fehérségét, másik fajtája szép, érett, sárgás vagy barnás árnyalatot vesz fel. A *necukéknek* a test felőli, hátsó oldala szokott szépen elszíneződni, a fénynek kitett részek megőrzik fehérségüket. Japánban az elefántcsont a 17. század előtt még nagyon ritka, hiszen távolról, Délkelet-Ázsiából importálták Kínán, Koreán át. Még Szibériában a föld alól előkerült mamutagyarat is hozták be és használták föl. Ez azonban nagyon ritka Japánban, és az ilyen anyagú *necukékről* elképzelhető, hogy nem is Japánban, hanem Kínában készültek.

A 18. században nagy divatba jött a kínai eredetű háromhúros hangszer, a *szamiszen*. Ehhez kb. tenyér nagyságú elefántcsont pengetők kellettek. A behozott elefántcsontot tulajdonképpen a pengetőkészítők dolgozták fel, és csak a hulladék darabok kerültek a necuke-faragókhoz, hogy a drága anyagból semmi se vesszen kárba. Ezeknek a hulladék daraboknak az alakja leginkább háromszög alakú gúlára emlékeztet, ehhez a formához nagyon leleményesen igazították a kompozíciót. Az így kialakult forma olyan szívósnak bizonyult, hogy még a fa-necukék között is, ahol ezt semmi sem indokolja, találunk erre az alapformára visszavezethető figurákat.

Az elefántagyarat körülbelül 12–15 centiméteres darabokra szeletelték, majd hosszában olykor négy, máskor több részre vágták. Az agyar középső része sűrűbb, finomabb erezetű, a külső része porózusabb és könnyebben színeződik. Általában a középső rész (a háromszög alakú hasáb éle) volt a necuke előlnézete, ezt faragták aprólékosabban. Az agyar elkeskenyedő vége a mandzsú-necukékhoz volt a legalkalmasabb.

A 18. század végétől az elefántcsont figurák népszerűsége növekedett, az elefántcsont minőségével szemben támasztott követelmények is nagyobbak lettek. Egyes mesterek igyekeztek a legjobb minőségű elefántcsontot beszerezni, és felhasználás előtt hosszasan érlelték az anyagot, hagyták, hogy a természetes változások előjöhessenek. KAIGJOKUSZAI MASZACUGU híres volt arról, hogy csak kiváló elefántcsonttal dolgozott.

Az elefántcsontot gyakran pácolták, sötétítették, kivált a 19. század közepe után készültek tömegesen sötétre pácolt, elég silány darabok. Később még préselt elefántcsontport is használtak necuke-készítésre. A valódi elefántcsont viszonylag könnyen fölismerhető jellegzetes, rácsos szerkezetű erezetéről.

Ritkábbak a tengeri állatok (ámbrás cet, narvál, rozmár) agyarából készült necukék. Ezek könnyebbek az elefántagyaránál és szépen színeződnek. A kemény, fehér rozmáragyar gyengébb minőségű. Igen ritka a vaddisznóagyar, ezt egyben faragták meg.

Az (szarvas vagy antilop) agancs könnyen hozzáférhető, olcsó anyag, de nagyon kemény, nehezen faragható, durvább és fénytelen, közepén sötétebb, szivacsos csatorna húzódik. Volt, hogy meghagyták a csatornát, máskor kiegészítették. A korai, nagyobb méretű necukék között igen gyakori az agancs. A 19. században sok gyönyörű pipatok készült agancsból. Ezeknél az anyag durvasága esztétikai érték, csakúgy, mint a híres ASZAKUSZA-iskola elbűvölő necukéin. Az agancs kedveltségét az is magyarázhatja, hogy gyógyító erőt tulajdonítottak neki, hatásosnak vélték kígyómarás ellen. Becsben állt azért is, mert a szarvas a hosszú élet egyik jelképe volt. Az úgynevezett egyszarvúcontról (valójában egy cetfajta állkapcsa) pedig lázcsillapító hatást tételeztek fel. A „gyógyító” anyagú figurákon mindig hagytak olyan felületet, ahonnan le lehetett kaparni egy kis adagot.

Fémről készültek az írószertartók (*jatate*), a hamutartó necukék, a *kagamibuta*-necukék fémlapjai, a pipák szopókája és feje. A kis, öntöttvas hamutartók kiváló mestere KJUBEI volt a 18. század közepén. Az ötvösművészet magas színvonala annak a hosszú művészi gyakorlatnak az eredménye, amely a szamuráj osztály által igényelt fegyverzet készítése közben fejlődött ki. A legnevesebb kagamibuta-készítő a JOKOJA-iskola volt Edóban, a mesterek közül említést érdemel TENMIN és SÚKARU. A fémművesek többféle fémet, fémötvözetet és díszítési eljárást alkalmaztak. A réz, a vas, az ezüst, a bronz mellett különleges ötvözeteket használtak: a kékesfekete árnyalatú *sakudo* (réz és kevés arany), az ezüstszürke *sibuicsi* (réz és ezüst), az aransárga *szentoku* (réz, cink, ón) a leggyakrabban előforduló anyagok. A díszítési eljárások között pedig a vésett, a berakott és az áttört díszítést kell megemlíteni. A legtöbb kagamibuta a 19. század közepe után készült.

Ritkábban ugyan, de készült necuke – többnyire mandzsú típus – kerámiából is.

A necuke-faragás időigényes, aprólékos munka volt. Egy-két hónapba is beletelt, míg egy figura elkészült. A mester, mielőtt nekilátott a figurának, a

kiválasztott anyagot hosszabb ideig is égni hagyta, hogy később, a faragás után már ne változzék. Sok mester nemcsak másoktól átvett, hagyományokból örökölt, esetleg mintakönyvekből választott példákat követett, hanem a valóság megfigyelése alapján is dolgozott. Igen sok szerszámra volt szükség; különböző méretű és formájú kések, vésők, ráspolók, hegyes eszközök segítették a munkát. A figura kifaragását több befejező művelet követte. Csiszolóeszközt nem használtak, azt a selymes, sima, fényes felületet, amelyet úgy megcsodálunk, az előbb említett szerszámokkal és kézzel, tenyérrel, selyemmel

dörzsölgetve érték el. A fa-necukéket gyakran pácolták, a mélyedéseket sötétebb árnyalattal hangsúlyozták. Egyes típusokat élénk színekkel festettek.

A necukék szépségét sokan fokozni kívánták különböző berakásokkal is. A leggyakrabban használt anyagok: jáde, korall, fekete korall (*umimacu*), malachit, gyöngyház, elefántcsont, teknőchém. A berakott díszítést SIBAJAMA-stílusnak is hívják, egy 18. századi mester után. Az állatok szemét is berakással lehetett elevebbé tenni; ébenfa, szaru, borostyán, fém, üveg vagy teknőchém volt erre a célra a legalkalmasabb.

MOTÍVUMOK, TÉMÁK

A *necuke*-művészet egyik legvonzóbb oldala a változatosság, a motívumok gazdagsága és a megformálás eredetisége. A hagyományos, akadémikus-sá vált elitművészetekkel szemben a *necuke*-mestert nem kötötték művészeti hagyományok, személyében sem élt függőségi viszonyban, szabad volt eredetinek lennie, sőt ezt el is várták tőle.

Ha a motívumok sokféleségében el akarunk igazodni, elkerülhetetlen bizonyos csoportosítás. Az anyag természete többféle csoportosítást is lehetővé tesz – a leggyakoribb témák a mítoszok, legendák és mesék világából valók, az ábrázolt állatok többsége is ide tartozik. A másik nagy témacsoport a mindennapok világa.

Az újabb és újabb, Kínából jövő hatásokat a japán kultúra asszimilálta, a kínai hitvilág, illetve inkább néphit alakjait a japán művészet is magáénak tekintette. Ezek beépültek a japán folklór világába, így taoista, buddhista, konfuciánus elemek keveredtek az ősi japán *sintó* vallás elemeivel, s jól megfértek a japán legendák, mesék alakjaival. Sokat átvettek a kínai szimbólumrendszerből, de áttételesen, a buddhista szimbolikával együtt, a távoli India jelképvilágából is.

A Kínában is meglévő, a *necukéval* rokon rendeltetésű tárgycsoport külön jelentést is hordozott a gyakorlati funkció mellett. Viselőjét a bajtól volt hivatva óvni, vagy pedig biztosítani számára minden-

féle jót. A japán *necukék* egy részének is vitathatatlana talizmánjellege, bár ez háttérbe szorult az idők folyamán. A szerencseistenekről, a démonűzőkről, a Zodiákus állatairól lehet leginkább feltételezni, hogy viselőjük talizmánként hordta.

A motívumkészlet hatalmas, alig van olyan terület, amelyet ne ábrázoltak volna, mégis voltak gyakrabban szereplő témacsoportok. Ezek közül némelyek a *necuke* történetének folyamán végig föllelhetők, mások gyakrabban fordulnak elő a korai szakaszban. Tehát nemcsak stílusban, hanem témaválasztásban is tapasztalható változás. A korábbi időszakban a kínai eredetű mitológiai témák, az Állatöv állatai a legkedveltebbek, a 19. században a témák köre kibővül a mindennapok alakjainak ábrázolásával, különösen az edói mesterek munkái között.

A korai darabok egy részének megformálása merev, szimmetrikus, frontális beállítású, a nyújtott alak arányai nem követik a természetes arányokat. Az öltözék merev, dekoratív, a körvonalakat hangsúlyozó jellege a korai buddhista ábrázolásokat idézi. A külföldiek (portugálok vagy hollandusok) egzotikumnak számítanak, s ábrázolásmódjuk sokszor meglepően hasonló a kínai eredetű szentek vagy a démonűző *Sóki* megjelenítéséhez. A figurák másságát hangsúlyozták a nagy, kerek szemek, a nagy orr, a göndör haj. A hollandusokat legtöbbször állattal (kakas, elejtett szarvas, nyúl) együtt vagy puskával, trombitával

ábrázolják, szigorúan frontális, merev, dekoratív fel-fogásban.

A 18. századi necukék közt dominál a szentek ábrázolása. Közülük a **szenninek** azok a taoista hal-hatatlanok, akik a világtól elvonultan, a természet-hez közel, aszkéta életmóddal, különféle testi és szellemi praktikákkal elérték az örök életet. A kínai néphit számos halhatatlanról tud, akik mágikus hata-lommal, varázserővel is rendelkeztek. Közülük néhá-nyan legendás elemekkel felruházott, valóságos történeti személyek, a többség azonban a képzelet szülötte. A szennineket általában könnyű felismerni kibontott, hosszú hajukról, a vállukat, a derekukat borító ürmlevelekből, azonosításukat viszont sok-szor megnehezíti a következetlen ábrázolás és az attribútumok keverése.

Ezek a szentek a túlszabályozott társadalomtól el-vonult ember szabadságát is jelképezik, másságukat extrém, karikatúraszerű jegyekkel fejezik ki. Nem rit-ka a torz, vad, nevetséges külső, mozdulataik pedig nagy belső feszültséget vagy éppen teljes belső bé-két tükröznek.

A kínaiak kedvelt „nyolc halhatatlanja” közül a necukék közt leggyakrabban CSÓKARÓ (CSANG KUO-LAO) és TEKKAI (LI TIE-KUAI) szennin alakjával találko-zunk. Csókaró szennint általában mágikus tökku-laccsal és egy apró lóval ábrázolták. A kötetlen, csa-vargó életet kedvelő halhatatlan háttérállata egy fe-hér öszvér (vagy ló), amellyel akár több ezer mér-földre is eljuthat egy nap alatt. Ez az állat, ha szükség nincs rá, a tökklacsban tartható, ha gazdája bele-köp a kulacsba, előjön és nyomban normális mére-tűvé növekszik.

Tek kai (vasbot) szennin lelke a legenda szerint képes volt elhagyni a testét és a halhatatlanok világá-ba utazni, ahol magával LAO-CÉVAL, a taoizmus atyjá-val találkozhatott. Egy ilyen alkalommal szolgálja ha-lottnak vélte és elhamvasztatta a testét, a visszatérő lélek nem tehetett egyebet, új test után kellett néz-nie. Mivel csak egy sánta koldus tetemét találta ép-pen, elhanyagolt külsejű, sánta, vasbotra támaszko-dó koldusnak ábrázolják.

A nyolc halhatatlanon kívül a necukék között leggyakrabban GAMA szennin alakja fordul elő. Nyo-morúságos, de vidám figura, mindig egy varangy (gama) társaságában. A különböző legendák más és más magyarázatot adnak a szennin és a varangy kapcsolatára.

KIKUDZSIDÓ szennin, a Krizantémfiú, legendás sze-mély. Az egyik ókori kínai császár udvaronca volt, akit egy apró vétségért száműztek. Távoli hegyek közt élt remeteként, birtokában egy bűvös varázs-igének, amelynek ismerete örök ifjúságot ígért. Ezt a bűvös ígét írogatta a völgyben nyíló krizantémszir-mokra, levelekre, és eregette le a patak vizén. Kikudzsídót gyermekes külsővel, díszes ruhában áb-rázolták. A krizantémnak a japánok egyébként gyó-gyító és ifjító erőt tulajdonítottak.

A taoista panteon egyik legkedveltebb alakja – bár megvolt már a taoizmusnál régebbi hagyomá-nyokban is – SZEIÓBO (HSZI-VANG-MU), a Nyugati Kirá-lyi Anya, a taoista halhatatlanok paradicsomának úr-nője. Csodálatos kertjében háromezer évenként egy-szer terem a halhatatlanság barackja. Az egyik legen-da szerint TÓBÓSZAKU (TUNG-FANG SUO) háromszor is megdézsmálta Szeióbó barackjait. Őt vidám apóká-nak ábrázolják, kezében az örök élet barackjával.

A buddhista panteon szentjei, a **rakanok** (arha-tok), csaknem olyan népszerűek, mint a szenninek. Nevük, a rakan, a kínai *lo-han* megfelelője: szent szer-zetese, Buddha tanítványai, a hit őrzői, akik elérték a tökéletességet, és mentesültek az újjászületés kény-szerétől. Eredetileg tizenhatot ismert a hagyomány, számuk Kínában még kettővel gyarapodott. Markáns külsejű, indiai arcvonású figurák, külső ismertető je-gyeik közé tartozik még a borotvált fej, a bozontos szemöldök, a hosszú fül (esetleg fülbevalóval), az egyik vállat szabadon hagyó szerzetesi lepel.

A legkedveltebb és leggyakrabban előforduló szent DARUMA (BÓDHIDARMA), a buddhizmus zen (el-mélkedő) szektájának legendás első pátriárkája. A hagyomány szerint a 6. században érkezett Kíná-ba és kezdte hirdetni tanait. Az alakjához fűződő történetek közül a necuke-figurák legtöbbször a

nagy, kilenc éves meditálást örökítik meg. Daruma végtagjai a hosszú elmélkedés alatt elsorvadtak, így is ábrázolják: vörös leplébe burkolózva, komor arc kifejezéssel, szúrós tekintettel. Ebben a formájában a keljfeljancsi játékra emlékeztet.

A zen tanításai mélyen áthatották a japán kultúra egészét, jelentősége különösen a művészetben nagy. A tusfestészet, a *haiku*-költészet, a *nó*-színház, a kertművészet, a teaszertartás és a hozzá kapcsolódó művészetek, mind a zen esztétika szellemét tükrözik. A necuke-művészetben direkt hatásról nem beszélhetünk, de az a tiszteletlen mód, ahogy az istenek mint necuke-témák megjelennek, összhangban van a zen szellemével, amely szemben áll a tekintélyelv minden formájával.

A **szerecseistenek** a japán néphit legkedveltebb alakjai közé tartoznak, így gyakran találkozzunk kedves, groteszk figuráikkal a necukék között. A hét istenségből álló csoport kb. a 17. századtól szerepel együtt, bár vannak köztük taoista, buddhista és a sintó vallásból származó istenek is. Tulajdonképpen amolyan házi istenek, a szerecse, a boldogság különböző aspektusait személyesítik meg. Szelidebb vagy vaskosabb humorral, de szeretettel vannak megformálva.

FUKUROKUDZSU és DZSURODZSIN taoista eredetű csillagistenek, ábrázolásukban, jelentésükben sok a közös vonás, néha nehéz megállapítani, melyikről is van szó. Fukurokudzsú nevének három eleme boldogságot, gazdagságot és hosszú életet jelent, de lényegében mindketten a hosszú életet szimbolizálják, s a kíséretükben lévő állatok (a daru, a teknősbéka, a szarvas) is a hosszú élet jelképei. Dzsurodzsin sokszor legyezőt vagy (a világ minden bölcsességét tartalmazó) irattekereszt tart a kezében. Rövid törzsű, aránytalanul magas koponyájú (kivételes szellemi képességek), szakállas öregembereknek ábrázolják őket, Fukurokudzsut mindig groteszkebb formában.

DAIKOKU és EBISZU a kereskedők kedvenc istenei, valószínűleg mindketten a sintó vallásból kerültek a szerecseistenek közé. Daikoku (akit Mahákála buddhista istenséggel is azonosítják) ebben az

együttesben a bőség, a gazdagság istene, ezt szimbolizálja bűvös kalapácsa (melynek suhintása nyomán hullik az arany, a pénz), a rizsbálák és a patkány, amely ott él, ahol bőven van mit ennie. Gyakran óriási fehér retekkel látható, amelynek alakja emlékeztet a mezitelen női testre. Ebiszu a becsületes munka és a halászként ábrázolják, többnyire mezítláb, horgászbottal és tengeri keszeggel (*taí*).

HOTEI talán a csoport legnépszerűbb istene, a buddhizmusból került a szerecseistenek közé. Kővér, gondtalan, vidámságot sugárzó alakja a zen festészetnek is kedvelt témája. Ellentétben az előző két istenséggel, derűjének és megelégedettségének forrása nem külső javak birtoklása. Elfogadja a lét bizonytalanságát, megelégszik azzal, amit a pillanat nyújtani képes, a szabad, igénytelen élet híve. Neve a kínai PU-TAJ (magyarul batyu) japán megfelelője. A legenda szerint vándorszerzetes volt, akit különös életmódja, furcsa magatartása alapján MAITRÉJA (az Eljövendő Buddha) megtestesülésének tartottak. Fel-tűnését hol a 6., hol a 10. századra teszik. A késői kínai Maitréja-ábrázolások megegyeznek Hotei japán alakjával. Kopasz, nagy fülcimpájú, nagyhasú, félig meztelen figura, bottal, legyezővel és egy óriási batyuval, melyben varázserejű kincseket tart. Gyakran látható gyermekek társaságában.

Az utolsó két isten, BISAMONTEN és BENTEN, szintén buddhista eredetűek (a buddhista panteonba az ősi ind mitológiából kerültek át), ábrázolásuk ritkábban fordul elő. Bisamonten szerepel a tizenkét Déva- király és a négy világtáj őrei között, mint az északi világtáj őre. A csoport egyetlen nőtagja, Benten (~Benzaiten), a művészet, az ékesszólás és a zene istennője, *bivával* (japán lant) ábrázolják. Azonosítják SZARASZVATIVAL, az ősi indiai folyóistenéggel is.

A hét szerecseistent gyakran ábrázolják együtt, a kincseshajón (*takarabune*). Szokás volt régen újév estéjén kincseshajót ábrázoló képet tenni a párna alá. A szerecseistenek attribútumait, a kincseket külön is ábrázolják, ezek önmagukban is felidéznek a szerecseistenek hordozta jókívánságokat.

A jókivánságok mellett legalább olyan gyakoriak **a gonosz távoltartását jelképező figurák** és persze maga a gonosz, a démon (*oni*) is.

NI-Ó (szó szerint: a két király; más néven: KONGÓRIKISI) a buddhista templomok külső bejáratának két oldalán szokásos kapuőrző szobrok, feladatuk, hogy távol tartsák a templomtól a rontó erőket. Az egyik nyitott, a másik csukott szájú (a szanszkrit abc első és utolsó hangzóját ejtve), így a természet két ellentétes ősprincipiumát is jelképezik. A necukéken többnyire egy figura szerepel csak (jobb híján ezt is Ni-ónak nevezzük), leggyakrabban óriási szalmaszandállal ábrázolják. A démonnal birkózó Ni-ó a jó és a gonosz küzdelmét szimbolizálja.

SÓKI (CSUNG KUJ), a démonűző, Japánban ugyanolyan népszerű, mint hazájában, Kínában. A Tang-dinasztia (7–9. század) egyik császáranak, akit álmban gonosz démonok gyötörtek, jelent meg Sóki először. Elmondta, hogy hivatalnok volt, s mikor az udvari vizsgán kudarcot vallott, szégyenében megölte magát. Mivel a császár tisztet temetést rendezett neki, azóta hálából a császárt és utódait megvédelmezi a démonoktól. Kínában szokás volt az ajtóra Csung Kujt ábrázoló képet ragasztani. Japánban a Fiúk Ünnepe (az ötödik holdhónap ötödik napja) Sókit ábrázoló képet akasztottak ki. Zord képű figura, legyezőszerűen szétterülő szakállal, sokszor széles kalappal, kezében karddal. Mindig démonokkal viaskodik, akik rendszerint csúfot űznek belőle.

A démonfigurák, minden csúfságuk ellenére, nem félelmetesek. Kis izmos, görcsös roszcsontok, szarvuk, karmuk, kiálló agyaruk van, tigrisbőr ágyékkötőt hordanak. Az újévi szokások közé tartozik a démonűzés ceremóniája, amikor babot szórnak szét a lakásban. Külsőleg nagyon hasonlít az onikhoz RAIDEN (vagy RAIDZIN vagy KAMINARI), a sintó vallás mennydörgésistene. Dobbal, esetleg gonggal és dobverőkkel ábrázolják.

A japán ősvallás, a **sintó mítoszok** legfőbb **alakja** a napistennő (AMATERASZU), a legnépszerűbb mégis testvére, UZUME, a vidámság istennője. Egyike a leggyakoribb necuke-témáknak. A róla szóló leghíre-

sebb történet szerint szilaj, erotikus táncával kicsalagatta a sértődött napistennőt egy barlangból, ahova haragjában rejtőzött, s így visszahozta a fényt, a vidámságot a földre. Keskeny homlokú, pufók, vidám arca gyakori a maszkok között is, OKAME vagy OTAFUKU néven is emlegetik. Ábrázolásmódja majdnem mindig rejt valamiféle erotikus utalást, sokszor látható *tengu*-maszkkal vagy gombával, mindkettő fallikus szimbólum.

A kínai eredetű figurák közül többször előfordul még KAN-U (KUAN JÜ vagy KUAN-TI), híres hadvezér a Három Királyság korából, az i. sz. 3. századból, akit később, a 16. században istenné emeltek. Szakállát simogató alaknak ábrázolják, széles pengéjű, sárkányos nyelvű alabárdal.

Az Edo-kor hivatalos ideológiájában előkelő helyet foglalt el a konfucianizmus. A konfucianus etika tanításai, főképp a feljebbvaló iránti hűség és tisztelet, jól megfelelték a sógunátus kormányzási elveinek. A szülőtisztelet híres kínai tanmeséi is széles körben ismertté váltak. A huszonnégy történetből a necukék között MÓSZÓ (MENG CUNG) alakja szerepel legtöbbször. Ő az, akinek beteg anyja bambuszrügyet kívánt meg télvíz idején. Mószó tehetetlenségében sírva ásta a havat, s jutalma nem maradt el: a gyermeki szeretet meleg könnyeitől fölengedett földből zsenge bambuszrügyek hajtottak ki.

Nagyon sok necuke örökíti meg a **japán legendák**, mesék hőseit. Ezek a mindenki által ismert emberek és mitikus lények a japán színjátékoknak is gyakori szereplői.

URASIMA TARÓ történetét minden japán gyerek ismeri. A szegény halászfű megmentette egy teknőc életét, majd három évet töltött a sárkánykirály tenger alatti palotájában. Mikor haza vágyott, felesége, a sárkánykirály lánya, egy dobozt adott neki útravalóul, a visszatérés biztosítékául, csak arra kérte, hogy a dobozt semmi szín alatt ne nyissa ki. Urasima Taró senki ismerőst, rokont nem talált a falujában, hiszen ezalatt valójában háromszáz év múlt el. A dobozt végül is kinyitotta, és a belőle felszálló párával az ifjúsága is eltűnt, öregemberként holtan esett össze.

DZSÓ és UBA a legendás öreg pár, a házastársi hűség jelképe. A „Takaszagó”-nak, az egyik híres nódarabnak az ő történetük a témája. Két öreg fenyő szellemeiként jelennek meg, a lehullott tűleveleket gereblyézik, söprik össze. Az örökzöld fenyő is a hosszú élet szimbóluma, a fenyőtűk pedig párosan vannak összenőve.

A japán fiúk kedvelt hőse KINTARÓ (vagy KINTOKI), a nagyerejű, legendás vitéz, aki vadonban, vadállatok között töltötte gyermekkorát, JAMA-UBA, a „hegyi asszony” (boszorkány?) nevelte fel. Később számos kalandban vett részt, három másik nagyerejű hőssel egyetemben.

A vadonok mélyén lakó tengu természetfölötti képességekkel rendelkező, mitikus lény. A *karaszu* tengu madár formájú, a *konohsa* tenguaknak emberi alakja van. Vezetőjük a hatalmas orrú, szakállas DAI TENGU, héttollú legyezővel, *jamabusin*ak öltözve ábrázolják. A jamabusi az úgynevezett hegyi buddhista szekta (*sugendó*) tagja, a hegyek között vándorolva él, s úgy tartják, a tengu titkos harci tudományát is elsajátítja. Tengu tanították meg a 12. században élt híres hőst, JOSICUNÉT is a kardvívás fortélyaira. Josicune leghűségesebb társa, BENKEI is jamabusi volt. A jamabusik egyik jellegzetes viselete az apró, hatszögletű sapka, nagy bottal, csigakürttel, hátukon faládával (hordozható szentély) vannak felszerelve.

Mesebeli lény a vizekben lakozó *kappa*, víz alá rántja az úszni nem tudókat. Támadását udvarias meghajlással lehet elkerülni, mert ez őt is meghajlásra kötelezi, s így kiömlik a feje búbján lévő mélyedésből az a folyadék, amelyben az ereje van. Majomszerű, gyerekes külsejű lény, fűszoknyában vagy teknőcpáncéllal a hátán.

Mágikus erőt és az emberrel ellenséges indulatot tulajdonítanak a rókának és a borzszerű *tanukin*ak, Kínában és Japánban egyaránt. Sok mesének szereplői, alakjukat változtatni tudják, s ahol csak tehetik, rászedik, lóvá teszik az embert. A necukék közt a tanukivá változni tudó csodálatos vízfóraló kanna témája fordul elő a legtöbbször. Ebben a történetben a tanuki, kivételesen, szerencsét hoz gazdáira.

Az **állatvilág** a necuke-faragók mindenkor szívesen választott témája volt. Egyes mesterek szinte kizárólag csak állatfigurákat faragtak, sőt olyanok is voltak, akiknek repertoárja csak néhány állatalakra terjedt ki. Az ábrázolásokban igyekeztek kifejezésre juttatni a mitikus és valóságos állatok által képviselt erőket, mélyebb szimbolikus tartalmakat. A mitikus állatok erőt sugárzó, dinamikus, sokszor fantasztikus formájú lények. A valóságos állatok ábrázolásában valóságúságra törekedtek.

A legkorábbi necuke-típusok közé tartoznak a pecsételőformák, ezek fogójára Kínában többnyire oroszlánt faragtak. Az oroszlán figurája a buddhizmussal került Kínába, s mivel ott sem honos, külseje az idők folyamán fantasztikus formát öltött a művészetben, kissé a pekingi palotakutyára emlékeztet. Japánba már ebben a formában került át, göndör, dús sörénnyel, nagy, bozontos, dekoratív gyűrűbe kunkorodó farokkal. Templomok, paloták bejáratánál ilyen oroszlánszobrok (*sisi* vagy *karasisi*) állnak őrt, mindig párosával. A necuke-oroszlánok szájában sokszor mozgó golyó található, van olyan, amelyik áttört, díszes labdán tartja a mancsát vagy kölykével játszik. – Oroszlánmaszkos táncosok (*sisi-mai*) járták régen nagy zenebonával az utcákat újévi ünnepek idején. A sisimai-táncos is gyakori necuke-téma.

Az állatfigurák többsége a két, kozmikus szimbolikát hordozó csoport állatai közül kerültek ki. Ezek a négy égtáj, egyben a **négy évszak állatai**: a kék (vagy zöld) sárkány a kelet és a tavasz, a vörös madár (vagy fönix) a dél és a nyár, a fehér tigris a nyugat és az ősz, a teknőc kígyóval pedig észak (sötét harcosa) és a tél jelképe. Ezek egyben elemeket is jelöltek, és különböző arányban tartalmazták a világot alkotó két ősprincípium (*jang*: pozitív, *jin*: negatív) fogyó-növekvő erejét. A necukék közt a sárkány, a tigris, a teknőc alakja egyaránt megtalálható, a fönix ritka. A teknőc rendkívül sokrétű szimbolikát hordoz: női princípium, a föld jelképe, a földet tartja – támasztó és alap; és a hosszú élet szimbólumai között is ott van.

Az **kelet-ázsiai Állatöv** tagjai sorrendben a következők: patkány, bika (vagy bivaly), tigris, nyúl, sárkány, kígyó, ló, kecske (vagy juh), majom, kakas, kutya, vadkan. Ezek a kínai és japán időszámítási rendszerben az éveket, a hónapokat és a kettős órákat jelölik. Ez a tizenkettes és egy tízes rendszer kombinációja adja ki a hatvan évből álló ciklusokat. Népszerűségüket a necukék között annak köszönhetjük, hogy jelezheték viselőjük születési évét, de az aktuális évet is.

A patkány a Zodiákus első jegye. Távol-Keleten nem tapadnak hozzá negatív képzetek, ellenkezőleg, a gazdagság, a szerencse, a termékenység jelképe. Az éjfél a patkány órája.

A bika vagy a bivaly Kínában a tavasz és a földművelés jelképe. A pásztorfiú és az ökör szerepel a zen-buddhizmus egyik sokatmondó allegóriájában is. Fekvő bivaly általában SUGAVARA NO MICSIZANÉra utal. Tudós államférfi volt a 9. században, bivalyháton ment a száműzetésbe. Halála után, TENDZSIN néven, a kalligráfia isteneként tisztelték, szentélyénél bronz bivalyokat állítottak fel.

Japánban a tigris ugyanolyan mitikus jellegű, mint a sárkány vagy az oroszlán, a bátorságot jelképezi. Képmása hatásos, bátorságot adó, démonűző talizmán. A bambuszt társítja hozzá a művészet. A tigris a sárkánnyal együtt két, szemben álló természeti erőt képvisel: a tigris a szelet, a sárkány az esőt, a felhőt.

A sárkány a kelet legősibb szimbólumai közé tartozik, jótékony erőt képvisel. A vele kapcsolatos teljes jelentésrendszer ismertetése külön fejezetet igényelne. Legfontosabb jelentése a víz eleméhez, a termékenyítő esőhöz, folyókhoz, tengerekhez kapcsolódik. Aszály idején esőkérő rítusokkal fordultak a sárkányistenhez. Az égi sárkány Kínában a császári ház, a császári hatalom jelképe is. Japánban sok mese szól a tenger sárkánykirályáról, csodálatos, víz alatti palotájáról. Birtokában van a minden kívánságot teljesítő kristálygolyó (*tama*), ezt árapály-szabályozó bűvös golyónak is tartják. A sárkány képes tetzés szerint változtatni alakját, egész testét halandó sohasem láthatja.

A nyúl a holddal van kapcsolatban. A japán hiedelem szerint telihold idején látni, amint tésztát dagaszt egy nagy famozsárban, a kínai elképzelés szerint jade-mozsárban ételelixírt kever.

A kígyó a keleti Zodiákusban a sárkánnyal ellentétes értékeket, romboló erőket képvisel, szimbóluma például az elvakult női szenvedélynek, féltékenységeknek.

A ló, mint a harcos állata, nagy becsben állt. Az ősi sintó rítusokban szent fehér ló is szerepelt. Szokás volt valamikor fehér lovat felajánlani a sintó szentélynek, ezt később lovat ábrázoló votív képekkel (*ema*) helyettesítették. A dél a ló órája.

A majom kedvenc témája a necukéknek. Ebben közrejátszhat az emberhez való hasonlatossága, de igen sok történet, hiedelem is fűződik hozzá, mágikus tulajdonságokkal ruházták fel, az istenek hírnökének is tartják. A híres kínai regény, a „Nyugati utazás” hőse SZUN VU-KUNG, a Majomkirály, őt többnyire az örökélet barackjával ábrázolják. A három bölcs majom közismert figurája buddhista eredetű. („Ne láss rosszat, ne hallgass a rosszra, ne szólj rosszat!”) Ősi mesterség volt a vándor majomtáncolatoté (*szarumavasi*). Járták az országot, mindenhol eljuttatták, hozták-vitték a híreket. A korai necukék között nagyon sok a majomtáncolatotó vagy a jelmezbe öltöztetett majom figurája.

A majmokhoz hasonlóan a kutyák is sokkal többször szerepelnek, mint a többi állat, különösen sok a játékos, pufók kölyökkutya. Többek között a termékenység szimbóluma; hatékony talizmánként tartották a könnyű gyermekszülés elősegítésére, s arra, hogy a kisgyermektől távol tartsa a betegséget, a démonokat. Különösen a rókadémon ellen vélték hatásosnak. A rokonság kutyabábukat ajándékozott az újszülöttnak, amikor először vitték el a helyi szentélybe, egy hónappal a születése után.

A Zodiákus állatain kívül természetesen sok más állat is helyet kapott a necukék világában, leggyakrabban talán hal, béka, kagyló és csiga fordul elő.

Sokféle hal szerepel a japán étrendben, és számos halfajtához fűződnek különféle jelentések, hie-

delmek. A tairól, Ebiszu haláról, már szoltunk. A japán hagyományban él egy mesebeli óriáshal, a föld-rengéshal (*namazu*), amely leginkább harcsához hasonlítható. A necukék között legtöbbször tökkulacsal együtt fordul elő (*hjótan namazu*). Ez utalhat KADORI MJÓDZSIN sintó istenre, aki egy varázstökkel csendesítette le a háborgó namazut.

A ponty, mint a lankadatlan erőfeszítés, az akadályokon való győzelem jelképe, a Fiúk Ünnepeinek legfőbb díszévé vált. Ilyenkor ponty alakú szélzsákokat tűznek a fiús házak tetejére.

Közkedvelt téma a tengeri fülcsiga (*avabi*) is. Húsa ízletes, szeletekre vágva, megszártva ajándékszimbólum (*nosi*). A héj gyönyörű, színjátészó gyöngyházrétegét díszítésekhez, berakásokhoz használták. A fülcsigát felszínre hozó halásznők (*ama*) ábrázolása alkalmat adott a művészeknek a félig meztelen női test megjelenítésére.

A **gyermekfigurák**, amelyekkel oly nagy számban találkozni a korai és a késői szakaszban egyaránt, lé-

nyegükben termékenységszimbólumok. A 18. század közepén forgalomban lévő képeskönyv (*karako aszobi*, játszó kínai fiúcskák) nagyon népszerűvé tette ezt a témát.

A 19. század elejétől a necuke-témák közé benyomulnak és egyre inkább uralkodóvá válnak a **minden-napi élet figurái**. Ez a témacsoport olyan óriási és szerteágazó, hogy inkább csak néhány gyakoribb típus felsorolására vállalkozhatunk. Ilyenek a különböző foglalkozások ábrázolása: buddhista szerzetes, teherhordó, halász, vadász, lovasz, ama, házaló, mutatványos, színész, táncos stb. Tevékenységek közben bemutatott emberek: tésztát keverő vagy éppen pihenő férfi, verekedő asszonyok, szépítkező nő, körmét vágó férfi, patkányfogó, tükörfényesítő és mások, szinte kimeríthetetlen gazdagságban. Nagyon sok a színjátészához kapcsolódó figura, nő-táncosok, népi rítusok előadói. Életképszerű jelenetek is akadnak.

Találkozunk **növények, tárgyak, eszközök** ábrázolásával is.

MESTEREK, ISKOLÁK

A *necuke*-faragás kezdetben nem volt önálló mesterség. A korai darabok színvonal tekintetében nagy eltéréseket mutattak, attól függően, hogy teljesen amatőr készítette-e őket, vagy más művészeti ágakban dolgozó mesterek faragták kedvtelésből, szabadidejükben.

Az első *necuke*-faragók az épületek díszzeit, buddhista szentélyek szobrai faragó mesterek, pengető-, fésű- és *inró*-készítő mesterek, maszkfaragók, fémművesek, festők közül kerültek ki. A 18. század közepétől, amikor a kereslet óriásira növekedett, közülük sokan teljesen átálltak *necuke*-készítésre. Tucat-szám létesültek kisebb-nagyobb műhelyek, egyes mesterek iskolát alapítottak, és számos tanítványt foglalkoztattak. A mesterséget már tanulni kellett, s a tanulóidő tíz évig is eltarthatott.

Ekkoriban kezdték a mesterek művésznevükkel jelezni a műhelyükből piacra kerülő darabokat. A jelzés rövid, általában két tagból álló művésznév (*go*), ezt megelőzhette, ha volt, a rangjelzés, tiszteletbeli cím (*hógen*, *hokkjó*). Ezeket a címeket a kiemelkedő művészi munka megbecsülésének jeléül kapták a kivételes tehetségű művészek. A névjelzést követhette „faragta”, „készítette” jelentésű szócska is. Ezen a sémán kívül persze előfordulnak hosszabb feliratok is. A tanítvány művésznevének egyik tagja általában azonos volt a mester művésznevének egyik tagjával.

A jelzésekről el lehet mondani, hogy általában megbízhatók, kivéve egy-egy híres mester szignóját,

amelyet a mester stílusában készült darabokon is sokszor alkalmaztak, így ezeket fenntartással kell kezelni. A szignó természetesen jó támpont, hogy személyhez, helyhez, időhöz lehessen kötni a darabokat, de ezt nem szabad kizárólagos értékmérőnek tekinteni a jelzetlen darabokkal szemben, amelyeknek szépsége sokszor felülmúlja a jelzettekét. A rendelésre készült *necuke*ket egyébként sem volt szokás jelezni.

Oszaka és kikötője, Szakai, az Edo-korszak legfontosabb kereskedelmi központja volt. Az itt élő gazdag kereskedők életmódja, életstílusa sokszor vetekedett a kiváltságos osztályokéval. Oszaka egyike volt a legfontosabb *necuke*-készítő központoknak is.

Itt élt a hagyományosan legnagyobb *necuke*-művésznek tartott JOSIMURA SÚZAN, akitől hiteles darab talán nem is maradt fenn. Hatása ennek ellenére olyan meghatározó volt, hogy művészi stílusáról így is elég világos képet lehet alkotni. Ő maga még csak mellékesen készített *necuke*t, a *hógen* címet a KANO-iskolához tartozó festőként nyerte el. Témáit a legendák és a mitológia világából vette. Nagyobb méretű, nyújtott, kanyargó vonalú, expresszív, sokszor groteszk figuráit puha ciprusfából faragta, élénk színekkel festette, s ezek a színek még csak fokozták a darabok mesebeli jellegét. Számtalan utánzója, másolója támadt, jóllehet a 19. század elejétől már ritkább a festett *necuke*.

A Súzan-követők közül legismertebb NAGAMACSI SÚZAN (Nagamacsi: Oszaka egyik külvárosa), ő már a keményebb puszpángfát használta, és Súzan szignóval jelezte darabjait (Josimura Súzan még nem használt jelzést). Témái hasonlóak elődjéhez, leggyakrabban a hét szerencseisten, DARUMA, álruhás rókatündér, nó-táncosok. A legfőbb eltérés a keményebb anyagon kívül az, hogy a figurák jóval kisebbek, zömökebbek, statikus pózban állnak, és nagyon emlékeztetnek az ún. Nara-babákra (*Nara-ningjó*). Súzan figuráinak körvonala lekerekített és a leglényegesebb elemekre egyszerűsített. A test festetlen, csak a ruha színes. A festés természetesen kopik az idő múlásával, különösen a kidomborodó részekben, az éleken, ahol valószínűleg már eredetileg is le volt koptatva; a harsány színek pedig megfakultak. Mindezek a viselés következményei, mégis hozzátesznek a necuke szépségéhez.

Az oszakai mesterek többsége szívesebben használt elefántcsontot, a témák között pedig többségében állatfigurákat találunk. Sok rokon vonás fedezhető fel a kortárs kiotói és oszakai mesterek munkái között. Az oszakai GARAKU nem egy faragványán a kiotói Tomotada hatása figyelhető meg.

A műfaj legjobbjai közé tartoznak a 19. század elején működött KÓGECUSZAI NAOMASZA elefántcsont *mandzsú-necukéi*. Nagy, tömör, mélyen faragott dombormű-díszítésű darabokat készített. Kompozícióinak érdekessége, hogy a motívum többnyire az egyik oldalon sűrűsödik, de átnyúlik kissé a peremen, a necuke másik oldalára. A mandzsú-necuke tulajdonképpen más szemléletet kíván, mint a figurális, hiszen a felület megközelítően sík, ráadásul kör alakú, a motívumok félúton állanak a síkábrázolás és a plasztika között.

OHARA MICUHIRO (1810–75) necukéinek többsége is elefántcsont. Lágyvonalú, realista részleteket is mutató, változatos tematikájú (mitológiai alakok, állatfigurák, növények) darabokat faragott.

Tanítványa, MASZAHIRO (működött a 19. század közepén) elefántcsont necukéi elütnek ettől a szelíd stílustól, keményebbek, élesebb rajzúak.

Az oszakai mesterek közül legnagyobb hírnévre KAIGJOSZUKAI MASZACUGU tett szert (1813–92). Darabjai mind a legnagyobb műgonddal készültek, tökéletesen eleget téve a necuke formai követelményeinek. Csak olyan elefántcsontot használt fel, amely az agyar legértékesebb, hibátlan részéből származott. Darabjai realiztikusak a szó legnemezebb értelmében. A formák mindig egyszerűek, ezen belül viszont maximalista: hangsúlyt helyezett a részletek tökéletes kimunkálására. Állatfigurái szörzetét hajszálfinom vonalakkal jelezte, a szemeket különféle anyagokkal (borostyánnal, sárga korallal stb.) való berakással tette elevenebbé. Legkedveltebb állatfigurái a majmok, kölyökkutyák, csirkék. Sok, egymáshoz hasonló majomfigurája ismeretes, de minden változat eltér valamiben a többitől. Mestere nem volt, természet utáni vázlatok alapján dolgozott.

A Kiotóban működő 18. századi mesterek munkái sok rokon vonást mutatnak az oszakai mesterekével. A korai mesterek közös vonása, hogy csakúgy, mint Oszakában, inkább elefántcsont figurákat készítettek. Több az állatfigura, az emberi alakok java része pedig a mitológia világából való. A valóságos állatokat realista módon, aprólékos, finom kidolgozással, fölényes mesterségbeli tudással faragták ki. A félig mesés, mitikus, képzelt állatok természetesen merészebb megoldásokat inspiráltak.

Az 1781. előtti időből három nagy mester neve ismeretes innen: Maszanao, Tomotada és Josinaga. Közülük TOMOTADA a legismertebb. Az általa készített bivalyok valósággal fogalomtá tették a nevet. Pedig ez a téma, a fekvő bivaly forma, egyáltalán nem volt ritka őelőtte sem, gyakori a kínai faragványok között is. Mindenesetre ő oly véglegessé tette a téma megjelenítését, hogy később sem vonhatta ki magát senki a hatása alól. A kor sok neves mestere készített hasonló darabot, az ún. Tomotada-bivalyok javarésze azonban valószínűleg csak utánzat. Tomotada a bivalyok mellett számos kutyát, tigrist, vadkant, szarvast és más állatot faragott.

Az iskolájához tartozó OKATOMO tárgyválasztásában sok a közös a mesterével. Kedvenc témája a „fűrj kölesen”, ennek általa megformált típusa sok utánzót talált. Mesterének stílusából sok elemet magáévá tett, de figurái valamivel kisebbek és legömbölyítettebbek. Testvére és tanítványa, OKATORI hasonló szellemben készített munkái valamivel még kisebbek, még aprólékosabban faragottak. Az elefántcsont mellett elvétve használt más anyagot is. Patkány- és démonfiguráit gyermeki kedvesség jellemzi.

JOSINAGA darabjai a szokásosnál nagyobb méretűek, s egyes részletek szinte grafikai eszközökkel vannak hangsúlyozva. A mélyebben fekvő részeket, homorulatokat sötétebbre színezi, külön kiemelve ezáltal a bordákat, a gerinc vonalát.

A 18. század legjobb mesterei közé tartozik MASZANAO. Ő is elefántcsont állatfigurákat faragott, de megformálásukban kevésbé törekszik természetűsége, saját képzelő és megjelenítő erejét juttatja érvényre. Mitikus állatok és az Állatöv állatai a leggyakoribb témái.

Több azonos nevű mester közül meg kell említenünk a Kiotóban működő MASZACUGUT. Kisméretű, groteszk hangvételű elefántcsont figurákat (főleg szerencseisteneket) készített a 18. század végén.

A 18. század végén működött HÓGEN RANTEI is, aki hógen címét elefántcsont faragványaiért kapta. Csak jó minőségű elefántcsonttal dolgozott. Bensőségesen kedves állatfiguráit realisztikus, a szörzet finomságát is érzékeltető, tökéletes technikával faragta. Több követője volt, s ezek stílusa hasonló vonásokat mutat.

A 19. század első felében HÓRAKU a korábbi mesterektől eltérő stílust alakított ki. Kissé lapított, legömbölyített, mélyen, üregesen áttört faragású darbjainak anyaga ébenfa vagy más sötétebb fa volt. Legtöbb ismert necukéjének témája a denevér, amelyet elbűvölő kedvességgel formált meg.

Kiotótól nyugatra, Tamba tartományban élt TOJOMASZA (1773–1856). Kiváló művész, igen művelt, sokoldalú ember volt, eredetileg pecsétfaragó, necukét kedvtelésből kezdett készíteni. Kerekded,

lágvonalú, lendületes kompozíciójú darbjaihoz sötétebb fát használt. Az általa készített rjúsza-necukék összetéveszthetetlenek, ennek a típusnak ő volt talán a legeredetibb mestere. Ebben a formátumban ábrázolásra legalkalmasabbnak a főnixeket, a sárkányokat, a karaszu-tenguk változatos formáit találta. Egyéb állatfigurái között legtöbbször a majom és a tigris. Tanítványai közül TOJOKAZU állt legközelebb hozzá, aki figuráinak kompozícióját mesteréhez hasonlóan alakította ki.

A Tokugava sógunátus székhelyén, Edóban készült a legtöbb necuke, itt működött a legtöbb műhely, és itt alapították a legnépesebb iskolákat. Anyagban is, témában is, stílusban is a sokféleség, a változatosság jellemzi leginkább az edói necukékat. Edo volt a szülőhelye a kagamibuta- és a maszk-necukéknek is.

A 18. században Edóban is sokan még csak mellékfoglalkozásként faragtak necukékat. Így az egyik régi maszkfaragó dinasztia, a DEME-család is, amelynek tagjai közül DEME EIMAN, majd DZSOMAN – a 18. század elején – voltak az elsők, akik a műhely nőmaszkjainak egyikét-másikat apró változatban is elkészítették. Ezek igen keresettek lehettek, mivel a család később teljesen átállt a maszk-necuke készítésére. Deme Dzsoman fiát, DEME UMANT – a 18. század közepén – tartják e műfaj legkiválóbb mesterének. Neve mellé odatette a hangzatos *tenka-icsi* címet, amely szó szerint annyi, mint első az ég alatt, első az országban. (Ezt a kitüntető címet maszkfaragók és tükörkészítő mesterek kaphatták a 16. századtól.) Deme Uman maszk-necukéi mind puhafából készültek, s nagyobbak a későbbi maszk-necukéknél. A nevével jelzett darabok többsége utánzat.

Kiemelkedő mesterek Miva és Sugecu, mindketten más művészeti területről tért át a necuke-faragásra, és mindketten iskolát alapítottak. MIVA templomok számára készített szobrokat, korai darbjait is még a szentélyek szobrainak szokásos anyagából, ciprusból faragta. Ezek a mitológiai témákat megjelenítő figurák még nagyobb méretűek voltak. Később

Miva áttért a keményebb cseresznyefára, ezzel egyidejűleg darabjai kisebbek lettek, és megjelentek a kifejezetten japán témák, köztük a mindennapi élet alakjai. Követői szintén Miva jelzést használtak, kisméretű figuráikhoz ugyanúgy a sötétebb fát részesítették előnyben.

Oszakából indult az egyik legkiválóbb mester, HARA SUGECU, aki ugyancsak Kanó-iskolabeli festőként kapott hógen címet. Edóba költözve ott bábu (*hina*)-üzletet nyitott. Aránylag kisméretű necukéket készített, ember- és állatfigurákat egyaránt. Határozott formaalakítás, nagyon finom részletek, tökéletes kidolgozás és humoros hangvétel jellemzik művészetét. Nagy számban készített maszk-necukéket, legkedvesebb témái közé tartozott Uzume (Okame, Otafuku), akit sokszor és sokféleképpen ábrázolt. Erotikus jellegű darabjaiért elítélték. Edót elhagyva, élete hátralévő részében ismét Oszakában dolgozott. Több tanítványa használta ugyanezt a nevet. Stílusuk határozottan közel áll egymáshoz, bár művészi erő tekintetében az utódok munkái nem mérhetők a mester alkotásaihoz. Legismertebb tanítványa, HARA SÚMIN stílusa hasonlít mesteréhez, de annál szögletesebb, keményebb, élesebben metszett vonalú darabokat készített, legszívesebben maszkokat és állatfigurákat. A zsinórlyukakat általában elefántcsonttal bélelte ki, s az egyik nyílást zöldre színezte.

Sugecu másik jeles tanítványa GENRJÓSZAI MINKOKU (I) maga is iskolát alapított. Nyújtott formájú, sötétebb fából készült darabjai eltérnek mestere stílusától, kevésbé részletező, szép ívek, sima, fényes felületek jellemzik a keze alól kikerült necukéket.

DEME SÚZAN is valószínűleg Sugecu iskolájához tartozott, s csak később csatlakozott a maszkkészítő Deme-család iskolájához. Nagyon sok darabja erősen emlékeztet Hara Súmin munkáira, különösen nagy hasonlóságot mutatnak a maszk-necukék.

A 19. század elejére Edóban az iskolák száma megsokszorozódott, s a kisebb műhelyek mellett feltűntek a kiterjedtebb, több mestert számláló iskolák is. A legtöbb fennmaradt necuke ekkor és itt készült.

A mesterségbeli rutin, a magas színvonalú kivitel elenére esetenként már bizonyos modorosság jelei is mutatkoztak. A faragások rovására növekedett az elefántcsont necukék száma, ezek nem ritkán a technikai tökély csúcán állnak. Az aprólékos, már-már naturalista faragás sokszor berakásokkal egészül ki, s a darabok egyszerre akarnak élethűek és dekoratívak lenni.

RJÚKEI 18. század végén létesült iskolájához szorosabb, lazább szálakkal több mester kapcsolódik, ezek a 19. század folyamán működtek, és maguk is számos tanítványt foglalkoztattak.

GJOKKEI a 18. század végén, 19. század elején működött, jellegzetesen szögletes, bár igen csiszolt figurákat faragott. Témavilága néhány típusra korlátozódott, ennek legjellegzetesebb példái: a tüsszentő ember, a nehéz követ emelő vak. Vonzódott a trivialitáshoz, a groteszkhez, de ezt egészen az elvontságig stilizálja, a test formája, az öltözék szinte geometrikus síkokra tagolódik. A sötét, fényes felületű fafigurák groteskségét fokozza egyes részletek elefántcsonttal való berakása.

A 19. század közepén alkotó KŌMIN egyéni stílusu, lágyvonalú, sokszor groteszk, a szokásosnál kisebb méretű necukéit tökéletes kidolgozás, csillogó felület jellemzi. Sokféle anyaggal dolgozott, legkedveltebb témái mitológiai figurák, teknőcök, maszkok.

GJÓKUHÓSZAI RJÚCSIN (19. század közepe, valószínűleg azonos Gjokuhóval) szintén kapcsolatba hozható Rjúkei iskolájával. Necukéi mandzsú-szerűek, vagyis a kompozíció mindig kerekded vagy lekerekített sarkú négyzetbe foglalható tárgyak együttese: használati tárgyak, halak-kagylók, zöldségek, gyümölcsök, tobozok, gombák. Ezek a makulátlan, lágy fényű elefántcsontból faragott necukék a gömbölyded formák érzéki szépségével tűnnek ki.

HŌKJÚDŌ ICUMIN (19. század közepe) munkái kevés kivétellel fából készültek. Részletező kedvvel, bő fantáziával alkotta meg darabjait, melyek között a Zodiákus állatai s a démonúzó figurák vannak többségben. Érdeklenség, hogy ő már nemcsak necukéket készített, hanem *okimono*-jellegű nagyobb szobrocskákat is.

IKKÓSZAI TOUN, az elefántcsont figurák virtuóz mestere, csak első osztályú anyagot használt. Realisztikusan megformált figuráit mindig mozgásban ábrázolta. A mitológiai témák, a japán legendák alakjai csakúgy megjelennek nála, mint a hétköznapi motívumok.

A KIKUGAVA-család elefántcsont mandzsú-necukékre specializálódott, bár munkáik között figurális darabok és maszkok is szép számmal találhatók. A kiterjedt iskola alapítója KIKUGAVA HAKUUNSZAI. A műhelyükből kikerült darabok súlyos, tömör, nagyméretű mandzsú-necukék a legfinomabb elefántcsontból. Jellegzetes díszítésmódjuk a rendkívül éles, tiszta körvonalú, mélyített dombormű. A súlyosabb mandzsú-típusok valószínűleg *szumo*-birkózók számára készültek. Ezt a feltevést alátámasztani látszik e necukéken található témák köre; majdnem mindig kis vasgyűrők, a japán legendák erős fiúi, KINTARÓ, ONIVAKA.

Edo legnépesebb iskoláját CSIKUJÓSZAI TOMOCSIKA (1800–1873) alapította. A Tomocsika jelzést még két követője használta, de közülük kétségtelenül az első Tomocsika a legjobb. Aránylag kisméretű, lágyvonalú, tetszetős darabokat készített, sok ötletet merített HOKUSZAI híres, „Manga” című motívumgyűjteményéből. Követői már abban a korszakban dolgoztak, amikor a necuke inkább csak dísz tárgy, exportcikk, kuriózum. A Tomocsika jelzésű darabok száma elképesztően nagy, többségük színvonala meglehetősen kétes. A legtöbb erősen pácolt, gyakori a sokalakos kompozíció.

TOMONOBU néven több mester is működött. Az a Tomonobu, aki a Tomocsika-iskolához számítható, a szokásosnál kissé nagyobb figurákat faragott igen jó színvonalon.

MEIKEISZAI HÓDZSICU egyike a legnagyobb edói mestereknek. A sóguni udvar számára dolgozott 1820 és 1870 között, igen sok tanítványa volt. Egyformán szívesen dolgozott puszpángfával és elefántcsonttal. Kisebb méretű ember- és állatfiguráinak megformálása realisztikus, a mozdulatok természetesek, a ruházat esése, redőzete a valósághoz hű.

Figuráit abszolút biztonsággal, jól egybefogott kompozícióban formálta meg. Motívumai: SÓKI, *oni* (démonűző), DARUMA, szerencseistenek, szentek, gyerekek, ökrök. Ez utóbbinál a valóság-hű ábrázolás szinte naturalizmusba csap át.

Hódzsicu sok tanítványa közül említést érdemel HÓGJOKU mandzsú- és maszknecuke-készítő mester. A 19. századi mandzsú-necuke specialisták általában maszk-necukéket is készítettek, ezek azonban már eléggé elszakadtak a valódi nő-maszk modellektől, sokszor nem többek fantázia szülte daraboknál.

A 19. század második felében sajátos stílust képviselt TÓKOKU iskolája. Ők már nem necukét készítettek, de megpróbálták hasznosítani a necukeművészet erőnyeit, több-kevesebb sikerrel. Darabjaik sokszor túl díszesek, sok a berakás, többféle anyag együttes alkalmazása; mindazonáltal a maguk nemében érdekes műveket hoztak létre. Stílusukban nyugati hatások is felfedezhetők, s figuráikba mindig belevisznek valami kis kuriózumot.

Hómei (~Jaszuaiki) néven valószínűleg két mester is működött. Az egyik feltehetően Hódzsicu iskolájához tartozott, a másik, a 19. század második felében, a 20. század elején Tókoku iskolájához köthető. Ha két személyről van is szó, ábrázolásmódjuk hasonló: zömök emberfiguráik szinte belesimulnak egy gömb körvonalába. Jaszuaiki tulajdonképpen kicsi elefántcsont okimonókat készített, megtartva a zsinórlyukat is, amely része a tárgy díszítésének. Kedvenc témái mitológiai alakok, szerencseistenek. A babaszerű, bájos, imponáló kivitelű figurák ruházata festett, és különböző nemes anyagokkal berakott.

JOSIHIDE (~HÓSU) figurái nagyobb méretű szobrocskák, és határozott nyugati hatást mutatnak. Idealizált arcvonású, naturalista részletességgel faragott figuráit különböző anyagokból állította össze: a fej és a test látható részei elefántcsontból készültek, a ruha festett fából. A ruha esése híven követi a test vonalait, s a szobor díszítését kiegészítik féldrágakő és gyöngyház berakások, fémek. A téma szűk körű: buddhista és taoista szentek.

Egészen eredeti, külön stílus alakult ki Aszakuszában, Edo egyik szórakoztató negyedében. A legnagyobb formátumú egyéniség KOKUSZAI OZAKI, művésze egy új típusnak adott nevet (*kokuszai-bori*). Külön „agancsstílust” alakított ki, csodát művelve ezzel a szegényes anyaggal. Darabjainak erénye, és nem kényszerű nyersanyaga az agancs. Rusztikus stílus, ötletesség, humor jellemzi az általa készített tárgyakat. GJOKUJOSZAI MICUHINÁT tartják Kokuszai mesterének. Kicsi, finom elefántcsont necukéket készített, a gömbölyű, sima formákat egy-egy részlet miniatűr kidolgozása ellenpontozza. Figurális motívumai: Daruma, Sóki, gyerek (*karako*), kölyökkutya. Kedves témája: növények (termések, gyümölcsök) csoportja, mindig valamilyen bogárral, rovarral, a megrepedt gyümölcs nyílásában sokszor miniatűr tájrészlet (Japán valamelyik híres, szép helye) látható.

HOSUNSZAI MASZAJUKI állt talán legközelebb Kokuszaihoz. Az elefántcsont és a fa egyaránt kedvelt anyaga. Fantázia, groteszk humor és kiváló mesterségbeli tudás jellemzi.

Nagoja, Edótól és Tokiótól egyaránt távolabb, aránylag egyöntetű, a külső hatásoktól függetlenebb stílus szülőházaja volt. Vonzásköréhez számítható több kisebb város és település is. Az itteni mesterek szinte kizárólag fa-necukéket készítettek, puszpáng- és kisebb arányban cseresznyefát használtak. Ritkább az emberábrázolás, ezek is inkább hagyományos témák, a mitológia és a folklór alakjai. Annál szívesebben faragtak állatfigurákat, a Zodiákus mellett nagyon kedveltek a kagylók, halak, csigák, békák. Természet-megfigyelésről tanúskodó, összefogott kompozíciójú darabjaik szembevető tulajdonsága, hogy többnyire nincsen kitüntetett oldaluk, nézetük, a figurák minden oldalról egyformán élvezhetők. Lehetőleg kerültek a zsinórluk alkalmazását, szívesebben alakították úgy a tárgyakat, hogy természetes nyílás szolgáljon a zsinór odakötésére.

A 18. század végén működött a kiváló TEMATAKA. Stílusa nagyvonalú, nem részletező, tömör. Témái: szenninek, Sóki, NI-Ó, JAMAUBA és KINTARÓ, valamint az Állatöv (legtöbbször bivaly, vadkan, kakas, kigyó,

majom, kutya). Követője, TADATOSI iskolát alapít, stílusát tanítványai továbbfejlesztették. HÓGEN TADAJOSI (~TADASIGE) egyike a legjobb mestereknek Nagojában, stílusa mesterénél kiforrottabb, kifinomultabb. Természetű, virtuóz biztonsággal faragott darabjai a tökéletes necuke-forma követelményeit testesítik meg. Nincs kifejezett előlnézet, és természetes nyílást alakít ki a zsinór számára. Helyenként sötétebbre árnyalt, világos fát használt. Szinte csak állatfigurákat, elvéteve növényi motívumokat találunk darabjai között.

A 19. század közepe táján működő mesterek közül kiemelkedett IKKAN, akinek lágyvonalú, gömbölyded állat- és emberfiguráiból megható kedvesség árad. Sima felületű, finom részletekkel élénkített necukéinek stílusa rokon a Gifubeli TOMOKAZUÉVAL. Témái: sellő, patkányok, nyulak, ló, tigris.

Kiváló mester IKKJŪ, közel állt BAZAN csoportjához. Témavilága – a többi nagojai mesterhez hasonlóan – realisztikus állatok (csigák, halak), gyümölcsök, zöldségfélék. A felületet szívesen gazdagította az ábrázolt témát érzékletessé tevő bütykökkel, kidudorodásokkal.

SZATÓ MASZAJOSI (1820–65) sokoldalú, termékeny művész, már nem csak fa-necukéket készít. Oroszlánok és tigrisek a leggyakoribb témái. Szignója legtöbbször különálló, téglalakú lapocskán található.

A 19. század második felében működő HIDEHARU darabjai anyagszerűségükkel tűnnek ki. Érzékletesen megformált gombáit a felületek aprólékos részletezésével dolgozta ki, még színezéssel is hangsúlyozva a valószerű hatást.

A Nagojához közeleső Mie tartomány két legnagyobb művésze Tanaka Minkó és Szuzuki Maszanao. Az Igában született MINKÓ (1735–1810) a szomszédos Cúban alapított iskolát. Munkásságát buddhista háziszentélyek szobrocskáinak faragásával kezdte a TODA-család szolgálatában. Később áttért a necuke-faragásra, de készített fa dohánytartó dobozokat is. Jártas volt a művészetek más területein is, írt *haiku* verseket, értett a kalligráfiához és a fes-

téshez. Távol állt tőle a természetutánzás, darabjait, erőt sugárzó, expresszív alkotásait saját elképzelése szerint alakította. Szívesen alkalmazott berakásokat (fém, gyöngyház). Témái: az Állatöv, démonok, szerencseistenek.

Nem messze, Jamadában működött a realista stílusban dolgozó SZUZUKI MASZANAO (1815–90) iskolája. A 19. század folyamán három generáció használta a Maszanao művésznevet, stílusuk közel áll egymáshoz. A szignók írásában vannak apró eltérések, ezek alapján lehet időben elhelyezni az egyes mestereket. A harmadik Maszanao darabjai kisebbek, aprólékosabban kidolgozottak, világosabb fából készültek. Egyébként puszpáng- és cseresznyefa volt a Maszanao-necukék fő anyaga. A Zodiákus állatai mellett legkedveltebb témájuk a varangy sokféle változata, de megtaláljuk köztük a szokásos szerencseisteneket és szenteket is. A figurák zsinórlyuk nélkül, mindig valamilyen természetes nyílással készültek.

A Nagojától északra, Gifuban működő mesterek stílusa is hasonló a nagojai mesterek stílusához. A 19. század elején működő KANÓ TOMOKAZU munkái például Ikkan (Nagoja) darabjaival tartanak rokonságot. Tomokazu egy ideig Kiotóban is élt, később azonban végleg Gifuban telepedett le. Az általa készített állatfigurák kifejezőereje, mozdulatai, formája arra vallanak, hogy megfigyelte, tanulmányozta mo-

delljeit. Ezek között különösen sok a teknőc és más vízi állat, az Állatöv többi állata (főleg kígyó, majom, patkány), a nem állatfigurák mellett a démon (oni) és a mennydörgésisten (RAIDEN) is elég gyakori. Ő is szívesebben alkalmazott természetes zsinórnyílást. Ovális keretbe foglalt, kurzív jelzést használt.

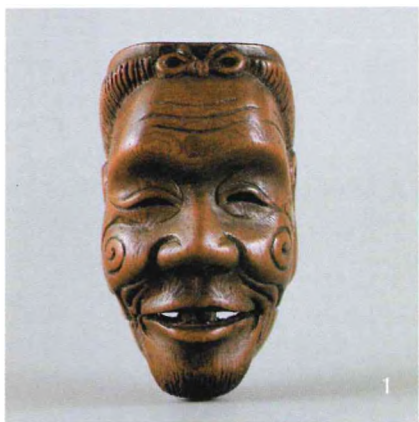
Valószínűleg Tomokazu tanítványa MASZAKAZU (több mester is működött ugyanezen a néven, más városokban). A teknőcfigurák nála is gyakoriak, ugyanúgy, mint a remek démon-, Raiden- és a kedvesen groteszk Otafuku-figurák.

Kiváló necukék kerültek ki SZUKENAGA – működött Gifu északi részén, Takajamában, a 19. század elején – iskolájából. Kétféle necukét készítettek: realisztikus állatfigurákat (varangyok, kígyók, csigák) és a stilizált, ún. Hida-figurákat, melyeket *ittobori*-stílusban faragtak (szögletes síkokkal), csak ezeket nem festették, mint a hasonló eljárással készített Nara-babákat, hanem érvényesülni hagyták a fa természetes színét, erezetét. Szukenaga legjobb tanítványa SZUKETADA, akinek ismert darabjai szinte kizárólag egy témát variálnak: *kappa* kagylón.

A távoli Ecsigóban említésre méltó a 18. század végén működő JASZUSZADA SÚZAN. Tömör, gömbölyded figurákat, kígyókat, óriásvarangyokat faragott puszpángfából. Az Ecsigo környékén működő faragók kedvenc témája volt a varangy.

Érdeklődő olvasóink szíves figyelmébe ajánljuk hamarosan megjelenő szakkatalógusunkat:

Éva CSEH, Netsuke. Japanese Miniature Carvings in the Collection of the Ferenc Hopp Museum of Eastern Asiatic Arts, Budapest, amelyben további ismereteket, illusztrációkat, például a jelzetek fényképeit és bibliográfiát találhatnak.

1

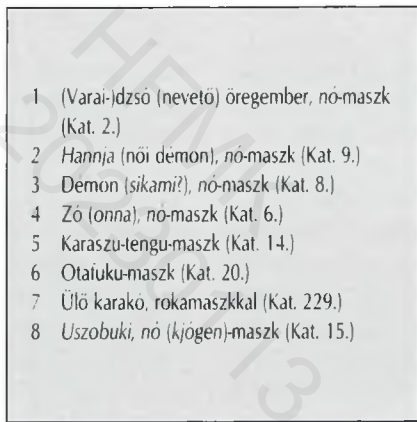
2

3

4

- 1 (Varai-Idzsó (nevető) öregember, nő-maszk (Kat. 2.)
- 2 Hannya (női démon), nő-maszk (Kat. 9.)
- 3 Demon (sikami?), nő-maszk (Kat. 8.)
- 4 Zō (onna), nő-maszk (Kat. 6.)
- 5 Karaszu-tengu-maszk (Kat. 14.)
- 6 Otaiuku-maszk (Kat. 20.)
- 7 Ülő karakó, rokamaszkkal (Kat. 229.)
- 8 Uszobuki, nő (kjögen)-maszk (Kat. 15.)

5

6

7

8

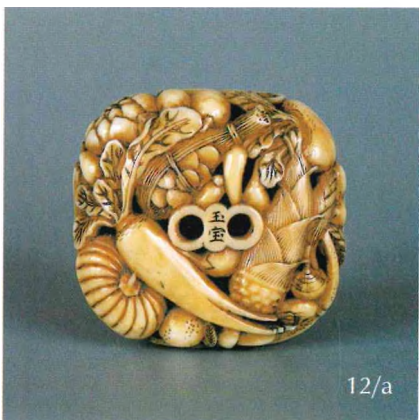
9

10

11

12/a

9 Karaszu-tengu felhök között.
Rjusza-mandzsú (Kat. 37.)
10 Őszi virágok es telihold.
Mandzsú (kétrészes) (Kat. 32.)
11 Vereb (Kat. 91.)
12/a-b Különféle zöldségek.
Szögletes rjusza-mandzsú (Kat. 45.)
13 Stilizált virágmotívumok. Rjusza-mandzsú
(Kat. 39.)
14 A Kasima sinto szentely táncoló papja.
Mandzsú (Kat. 35.)
15 Jamauba es Kintaró. Mandzsú (Kat. 36.)

12/b

13

14

15

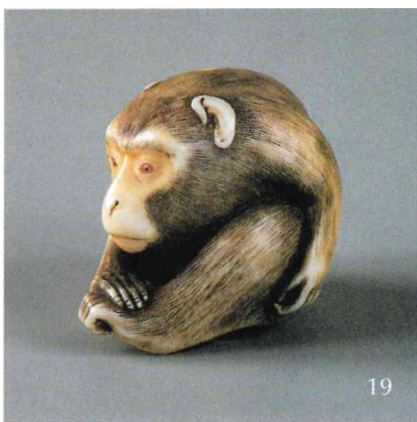
16

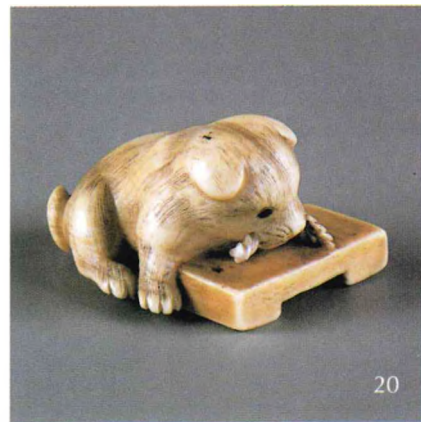
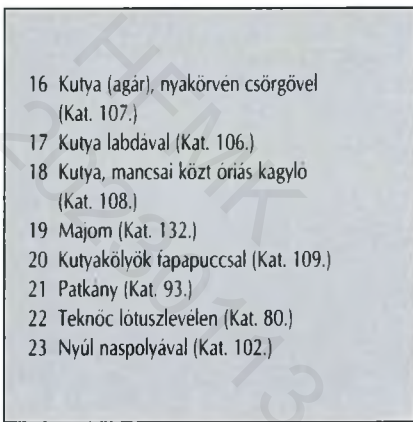
17

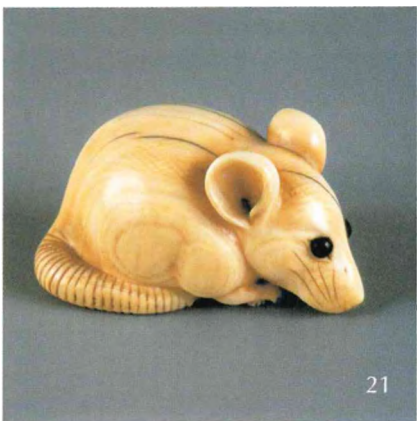
18

19

20

21

22

23

24

25

26

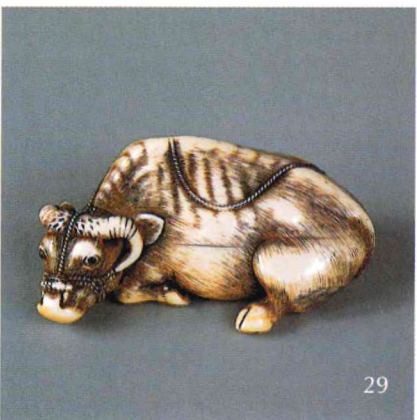

27

- 24 Tigris (Kat. 156.)
25 Tigris (Kat. 159.)
26 Tigris, bambusztörzson (Kat. 158.)
27 Fekvő oroszlán (sisi) kölykével (Kat. 142.)
28 Összetekeredett sárkány. Rjüsza-mandzsú (Kat. 38.)
29 Bivaly (Kat. 117.)
30 Ló és szarvas (Kat. 121.)
31 A keleti Allatöv tizenkét állata (Dzsúnisi) (Kat. 161.)

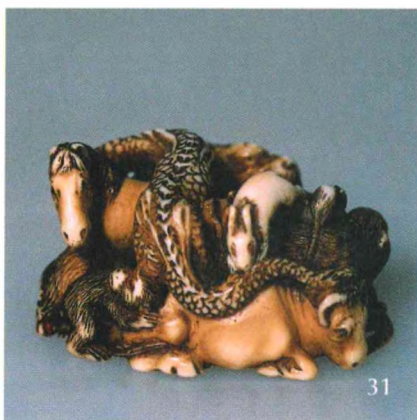
28

29

30

31

32

33

34

35/a

32 Ni-ō (kapuörző istenség),
hátán óriás szalmaszandállal (Kat. 228.)
33 Sōki, a démonüző, oroszlánháton (Kat. 217.)
34 Démonüző babszemekkel megdobált oni
(Kat. 223.)
35/a-b Oni, kosár alá szorított Sokival (Kat. 221.)
36 Óriás szalmaszandált javító Ni-ō (Kat. 230.)
37 Oni, a démonüző Sōkit ábrázoló
tekercsképpel (Kat. 220.)
38 Micume Kozō (háromszemű szörny),
megelevenedett, démon formájú tagongon
(mokugio) (Kat. 169.)

35/b

36

37

38

39

40

41

42

- 39 Óriásvarangy hátán heverő Gama szennin
(Kat. 203.)
40 Daruma, rongyos lepelben
(hosszú meditációja végén) (Kat. 195.)
41 Otafuku, nagyorrú tengu-maszkkal (Kat. 177.)
42 Kikudzsidó szennin (a Krizantémű) (Kat. 209.)
43 Otafuku, hátán óriás gombával
(állikus szimbólum) (Kat. 178.)
44 Hotei szerencseisten (Kat. 180.)
45 Szundító Ebiszu szerencseisten (Kat. 191.)
46 Dzsó és Uba, a legendás öreg pár,
szetnyló tenyőtohoz belsejében (Kat. 176.)

43

44

45

46

47

48

49

50/a

47 Vadkant legyűró vadász, kezében kötel (Kat. 261.)
 48 Verekedő asszonyok (anyós és menyé) (Kat. 251.)
 49 Elkapott tolvaj megkötözése (Kat. 262.)
 50/a-b Kis gyaloghinton (kago) utazó nő, két, ágyekötős, tetovált teherhordóval (Kat. 271.)
 51 Rókát elkapni próbáló vadász. Okimono-stilusú (Kat. 264.)
 52 Lócsutakolás (Kat. 254.)
 53 Marhalopás (Kat. 252.)

50/b

51

52

53

54

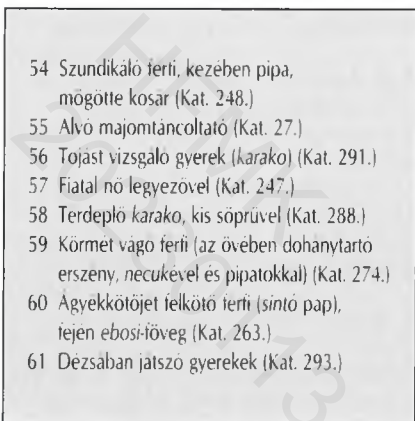
55

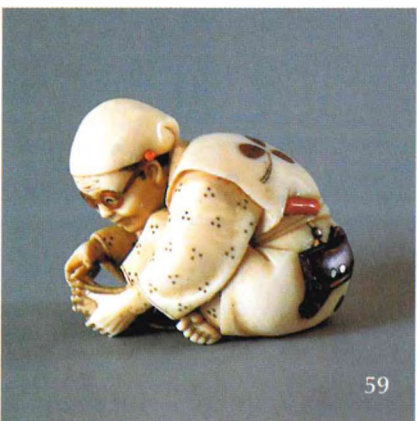
56

57

58

59

60

61

A KIÁLLÍTOTT TÁRGYAK JEGYZÉKE

I. TEREM

MASZKOK

1. Okina (öregember, az „Okina” táncdarabban), *nó*-maszk

Fa
Jelzett: Maszacugu
19. század eleje
Mag.: 5,6 cm
Lt. sz.: 50.501

2. (Varai-)dzsó (nevető) öregember, *nó*-maszk

Fa
Jelzett: Deme Uman, *tenka-icsi*
Edo, 18. század vége
Mag.: 6,8 cm
Lt. sz.: 3550
Hopp Ferenc

3. Dzsó (szankódzso?) (öregember), *nó*-maszk

Fa
Jelzett: Deme Uman, *tenka-icsi*
Edo, 18. század vége (19. század, ha nem valódi)
Mag.: 4,4 cm
Lt. sz.: 164
Hopp Ferenc

4–5. Dzsó és Uba (öregember és öregasszony), *nó*-maszkok

Fa, festett
Jelzetlen
19. század
Mag.: 6 cm és 5,9 cm
Lt. szk.: 50.509, 50.510

6. Zó (*onna*), *nó*-maszk

Elefántcsont
Jelzett: Hógjoku és írott pecsét (*kakihan*) – Ikkeszai Hógjoku
Edo, 19. század közepe
Mag.: 4,2 cm
Lt. sz.: 4451
Bischitz Gyula

7. Ko-besimi, *nó*-maszk

Fa; a mélyedésekben vöröslakk, szeme aranylakk
Jelzetlen
19. század eleje (?)
Mag.: 4,6 cm
Lt. sz.: 4467
Bischitz Gyula

8. Démon (*sikami?*), *nó*-maszk

Fa
Jelzett: Kómin és írott pecsét (*kakihan*)
– Kómin (működött kb. 1845–75 között)
Edo, 19. század közepe
Mag.: 3,8 cm
Lt. sz.: 4453
Bischitz Gyula

9. Hannja (női démon), *nó*-maszk

Fa; a zsinórlyuk (*himotósi*) elefántcsonttal bélelt
Jelzett: Súmin *szaku* (= készítette)
– (Ill. ?) Hara Súmin
Edo, 18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 5 cm
Lt. sz.: 467
Hopp Ferenc

10. Hannja (női démon), *nó*-maszk

Fa; szeme lakk, szarva elefántcsont
Jelzetlen
19. század
Mag.: 7 cm
Lt. sz.: 4175
Neumann Lajos

11. Hannja (női démon), *nó*-maszk

Fa
Jelzett: Kizan
Edo, 1840 körül
Mag.: 4,9 cm
Lt. sz.: 311
Neumann Lajos

12. Két maszk (egyik oldalon Dai-tengu mint *jamabusi*, a másik oldalon fiúmaszk: Szódzsóbó és Usivaka)

(A „Kurama tengu” című *nó*-darabból)
Fa
Jelzetlen
19. század
Mag.: 5,7 cm
Lt. sz.: 309
Neumann Lajos

13. Karaszu-tengu-maszk, fején a *jamabusik* által viselt *tokin*

Fa
Jelzett: Harumicu
Udzsi Jamada, 19. század közepe
Mag.: 4,2 cm
Lt. sz.: 50.515

14. Karaszu-tengu-maszk, homlokán tokin

Fa
Jelzett: Dzsijjoku
19. század első fele
Mag.: 4,5 cm
Lt. sz.: 4466
Bischitz Gyula

15. Uszobuki, nó (kjógen)-maszk

Fa, festett
Jelzett: Deme és írott pecsét (*kakihan*)
Edo, 19. század első fele
Mag.: 4,7 cm
Lt. sz.: 4450
Bischitz Gyula

16. Uszobuki (hjottoko), nó (kjógen)-maszk

Fa
Jelzett: 72 éves öreg □□(?) szaku (= készítette)
19. század közepe körül
Mag.: 3,8 cm
Lt. sz.: 4465
Bischitz Gyula

17. Majom, nó (kjógen)-maszk

Fa
Jelzetlen
19. század
Mag.: 5,6 cm
Lt. sz.: 50.498

18. Otafuku (~Okame)-maszk (kjógen: Oto), a maszk hátoldalán gomba

Fa
Jelzett: Maszaaki
19. század első fele
Mag.: 5,5 cm
Lt. sz.: 5497

19. Otafuku-maszk, tálka belsejében

Elefántcsont; a tálka belseje lakkkal bevont
Jelzett: Maszahiro
Oszaka, 19. század közepe
Átm.: 4 cm
Lt. sz.: 50.523

20. Otafuku (~Okame)-maszk

Elefántcsont
Jelzett: Gjokuó
19. század eleje
Mag.: 4,1 cm
Lt. sz.: 50.519

21. Otafuku-maszk

Fa
Jelzetlen
19. század közepe körül
Mag.: 5,1 cm
Lt. sz.: 4167
Neumann Lajos

22. Otafuku-maszk

Fa
Jelzetlen
19. század közepe körül
Mag.: 5,7 cm
Lt. sz.: 50.512

23. Otafuku-maszk

Fa
Jelzés: pecsét alakban (*kakihan*)
19. század közepe körül
Mag.: 4,9 cm
Lt. sz.: 50.500

24. Otafuku-maszk

Fa
Jelzetlen
19. század közepe körül
Mag.: 4,5 cm
Lt. sz.: 50.499

KORAI FIGURÁLIS DARABOK

25. Hollandus, elejtett szarvassal a hátán

Agancs
Jelzetlen
18. század
Mag.: 9,4 cm
Lt. sz.: 5625
Neumann Lajos

26. Tatár pásztor kecskével

Elefántcsont
Jelzetlen

18. század vége
Mag.: 13,8 cm. Lt. sz.: 4469
Bischitz Gyula

27. Alvó majomtáncoltató (szarumavasi), mögötte majma, batyuja és kosara

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 2,8 cm, h.: 5,4 cm
Lt. sz.: 1666
Hopp Ferenc

28. Pihenő majomtáncoltató (szarumavasi), mögötte batyuja és majma

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 2,6 cm, h.: 5,2 cm
Lt. sz.: 1166
Hopp Ferenc

29. Alvó majomtáncoltató (szarumavasi), mögötte batyuja, kosara és majma

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 2,6 cm, h.: 5 cm
Lt. sz.: 330
Hopp Ferenc

30. Vándor majomtáncoltató (szarumavasi) bambuszbotl, vállán majom

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 9,3 cm. Lt. sz.: 1764
Hopp Ferenc

MANDZSÚ, RJÚSZA, KAGAMIBUTA

31. Fenyő és virágzó szilvafa. Mandzsú

Porcelán; máz alatti kék festéssel
Jelzetlen
Arita (Imari), 1670 körül
Átm.: 4,5 cm
Lt. sz.: 50.575

32. Őszi virágok és telihold.

Mandzsú (kétrészes)

Fa, aranylakk

Jelzett: Dzsókaszai, Hóicu *ucusi*
(= Hóicu festményének másolata
és verse)

Edo, 18. század vége

Átm.: 3,7 cm

Lt. sz.: 4330

Hopp Ferenc

33. Sas fenyőágon. Mandzsú (kétrészes)

Elefántcsont, lakk

Jelzett: Sósúszai

19. század első fele

Átm.: 4,2 cm

Lt. sz.: 1242

Hopp Ferenc

**34. Karjóbinga (Kalavinka, félig
madártestű, bűvös hangú lény)
szájorgonával. Rjúsza-mandzsú**

Elefántcsont

Jelzett: Tomotada

Oszaka, 19. század eleje

Átm.: 5,1 cm

Lt. sz.: 1320

Hopp Ferenc

**35. A Kasima sintó szentély táncoló
papja (jövendőt mond az új
esztendőre). Mandzsú**

Elefántcsont

Jelzett: Kógecszai és Naomasza,
pecsét formában

Oszaka, 19. század első fele

Átm.: 5,1 cm

Lt. sz.: 1257

Hopp Ferenc

**36. Jamauba és Kintaró (legendás erős
fiú, mesehős). Mandzsú**

Elefántcsont

Jelzett: Kikugava Rjúkoku *szaku*
(= készítette) és pecsét (*tomoe*)

Edo, 19. század közepe

Átm.: 5,8 cm

Lt. sz.: 1191

Hopp Ferenc

37. Karaszu-tengu felhők között.

Rjúsza-mandzsú

Fa

Jelzett: Tojomasza – Naitó Tojomasza
(1773–1856)

Tamba, 19. század első fele

Átm.: 4,5 cm

Lt. sz.: 4454

Bischitz Gyula

38. Összetekeredett sárkány.

Rjúsza-mandzsú

Fa; szeme szaru

Jelzetlen

Tamba, 19. század első fele

Mag.: 4,1 cm

Lt. sz.: 323

Hopp Ferenc

**39. Stilizált virágmotívumok
(krizantém és lótusz).**

Rjúsza-mandzsú

Elefántcsont

Jelzetlen

19. század első fele

Átm.: 4 cm

Lt. sz.: 4240

40. Stilizált virágmotívum (karakusza).

Rjúsza-mandzsú

Jelzetlen

19. század első fele

Átm.: 4 cm

Lt. sz.: 2357

41. Labdával játszó macska.

Négyzet alakú rjúsza-mandzsú

Elefántcsont

Jelzett: Goszai (?) pecsét formában

19. század első fele

Átm.: 3,2 cm

Lt. sz.: 274

Hopp Ferenc

42. A teaszertartás eszközei.

Négykarélyos (mokko) formájú

rjúsza-mandzsú

Elefántcsont

Jelzetlen

19. század első fele

Méreték: 4,2x3,6 cm. Lt. sz.: 732

Hopp Ferenc

43. Rarjó-ó-maszkos bugaku-táncos.

Rjúsza-mandzsú

Elefántcsont; aranyozott fémrátét

Jelzett: Kó, pecsétírás formában

19. század közepe

Átm.: 4,5 cm

Lt. sz.: 284

Hopp Ferenc

44. Konyhai edények, eszközök.

Rjúsza-mandzsú

Elefántcsont

Jelzett: Rjúgijoku

Edo, 19. század közepe

Átm.: 4,3 cm

Lt. sz.: 1165

Hopp Ferenc

45. Különféle zöltségek. Szögletes

rjúsza-mandzsú

Elefántcsont;

berakásokkal az egyik oldalon

Jelzett: Gjokuhó – Gjokuhószai Rjúcsin

Edo, 19. század közepe – második fele

Átm.: 3,7 cm

Lt. sz.: 50.249

46. Ülő tigris. Kagamibuta

Elefántcsont, fém

Jelzett: Szómin és írott pecsét (*kakihan*)

19. század első fele

Átm.: 3,8 cm

Lt. sz.: 192

Hopp Ferenc

47. Tigris és kölyke hullámok közt.

Kagamibuta

Elefántcsont, fém

Jelzetlen

19. század közepe

Átm.: 5,3 cm. Lt. sz.: 899

Hopp Ferenc

48. Patkány óriásretekkel (*daikon*).

Kagamibuta

Agancs, fém

Jelzetlen

19. század közepe

Átm.: 4,2 cm

Lt. sz.: 4259

Felvinczi Takács Zoltán

49. Ni-ó, csúfolódó mozdulattal

(*akanbe*). Kagamibuta

Elefántcsont, fém

Jelzett: Szeimin

19. század közepe

Átm.: 4,7 cm

Lt. sz.: 80.26

**50. A három részeg (*szannin dzsógo*):
a részegség különböző megnyilvánulásai:**

nevetés, sírás, düh). Kagamibuta

Elefántcsont, fém

Jelzetlen

19. század közepe

Átm.: 5,1 cm

Lt. sz.: 53.378

Fettick Ottó

51. Kabuki-színész. Kagamibuta

Elefántcsont, fém

Jelzett: Súraku és írott pecsét (*kakihan*)

Edo, 19. század második fele

Átm.: 4,3 cm

Lt. sz.: 4470

Bischitz Gyula

II. TEREM

TÁRGYAK

52. Templomi fagong (*mokugjó*)

Mamutagyar (?)

Jelzetlen

18. század második fele

Mag.: 4,3 cm

Lt. sz.: 457

**53. Japán lant (*biva*), a hét
szerencseistent jelképező tárgyakkal**

Fa

Jelzett: Genrjósai – Genrjósai

Minkoku

Edo, 18. század vége

Mag.: 2,4 cm, h.: 6,4 cm

Lt. sz.: 50.212

**54. Hengeres doboz, alsó és felső
lapján a keleti időszámítási rendszer
jeleivel (*dzsikkán-dzsúnisi*)**

Elefántcsont

Jelzetlen

19. század első fele

Mag.: 3,8 cm

Lt. sz.: 15

**55. Nő-maszktartó doboz, tetején
a legendás öreg pár maszkja**

(*Dzso és Uba a „Takaszago” című nő-
színdarab hősei*)

Fa

Jelzett: Maszajosi – Szató Maszajosi
(1819–65)

Nagoja, 19. század közepe

Mag.: 2,9 cm

Lt. sz.: 357

Hopp Ferenc

**56. Otafuku-maszk legyezőn, a legyező
hátdalán felirat**

Fa

Jelzetlen

19. század első fele

Mag.: 5,9 cm

Lt. sz.: 50.208

57. Régi pénzérmék

Fa

Jelzetlen

19. század első fele

Mag.: 5,1 cm

Lt. sz.: 3858

Hopp Ferenc

58. Szalmakalap

Elefántcsont

Jelzetlen

19. század közepe

Mag.: 1,5 cm, h.: 4,4 cm

Lt. sz.: 3874

59. Kagyólókürt (*hora*)

Fa, elefántcsont

Jelzetlen

19. század első fele

H.: 5,3 cm

Lt. sz.: 147

**60. Kobak alakú kis palack,
rőzseköteg- és juharlevél-motívummal**

Elefántcsont; lakk, teknőchéj berakás

Jelzetlen

Sibajama-iskola, 19. század közepe

Mag.: 6,2 cm

Lt. sz.: 50.199

61. Uborka alakú írószertartó (*jatate*)

Bronz, ezüst

Jelzetlen

19. század közepe

H.: 8,8 cm

Lt. sz.: 50.371

62. Dob

Bronz, ezüst, fa

Jelzetlen

19. század közepe

Mag.: 4,8 cm, átm.: 3,4 cm

Lt. sz.: 2134

Hopp Ferenc

NÖVÉNYEK ÉS ROVAROK

63. Uborka, bogárral

Fa

Jelzett: Ikkjú

Nagoja, 19. század első fele (közepe?)

Mag.: 6,8 cm

Lt. sz.: 53.640

**64. Gyümölcsök (gránátalma,
kakigyümölcs, gesztenye) és kabóca**

A gyümölcsökön lévő kis nyílásokban
miniatűr tájak láthatók

Elefántcsont

Jelzett: Gjukujósai

Edo, 19. század közepe

(1825–70 között)

Mag.: 3,6 cm

Lt. sz.: 50.250

65. Lótuszmagház, mozgó magokkal
(visszahajló szárához köthető a zsinór)
Fa,
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 4,6 cm. Lt. sz.: 183
Hopp Ferenc

66. Kabóca borsóhévelyen
Elefántcsont (?), sötétre pácolva
Jelzetlen
19. század közepe
H.: 4,5 cm
Lt. sz.: 1681
Hopp Ferenc

67. Kamélia (teavirág)
Elefántcsont
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 3,2 cm
Lt. sz.: 3413

CSÚSZÓK, MÁSZÓK, ÚSZÓK

68. Vesszők közé csomagolt ponty, kagylók, csigák (ajándékcsomag)
Fa; a hal szeme elefántcsont
Jelzett: Tomokazu
Gifu, 19. század első fele
Mag.: 7,9 cm
Lt. sz.: 209
Hopp Ferenc

69. Fülcsiga (avabi) és kagyló (hamaguri)
Agancs
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 4,8 cm
Lt. sz.: 3245
Neumann Lajos

70. Kagylók
Agancs
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 5,5 cm. Lt. sz.: 3935
Hopp Ferenc

71. Fülcsiga (avabi), két kicsi kagylóval (hamaguri)
Elefántcsont
Jelzett: Maszajosi – Szato Maszajosi
(1819–65)
Nagoja, 19. század közepe
Mag.: 4,2 cm
Lt. sz.: 50.252

72. Békaelőadás (lótuszmagház a bábszínház színpada, rajta a narrátor és hangszeres kísérője, lent két béka a közönség)
Fa
Jelzett: Súzan
19. század első fele
Mag.: 3,2 cm
Lt. sz.: 54.266

73. Békacsalád lótuszlevélen
Elefántcsont
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 2,2 cm, sz.: 4,6 cm
Lt. sz.: 2836
Hopp Ferenc

74. Béka
Elefántcsont
Jelzetlen
19. század eleje – közepe
H.: 3,5 cm
Lt. sz.: 7157

75. Két varangy
Fa; berakott szemekkel
Jelzett: Maszanao
Udzsi Jamada, 19. század közepe – második fele
Mag.: 4,9 cm
Lt. sz.: 3009
Hopp Ferenc

76. Kígyó és varangy
Elefántcsont
Jelzett: Gjokkószai
Edo (Tokió), 19. század második fele
Mag.: 5,3 cm
Lt. sz.: 1175
Hopp Ferenc

77. Összetekeredett kígyó
Fa; szeme szaru
Jelzett: Tojokazu
Tamba, 19. század eleje
Mag.: 3,8 cm
Lt. sz.: 55.32

78. Kígyó
Fa; szeme gyöngyház
Jelzett: Rjúmin
19. század második fele
Mag.: 5,6 cm
Lt. sz.: 3012
Hopp Ferenc

79. Polipfogó korsót átkaroló polip
Fa
Jelzett: Tada Josi – Hógen Tada Josi
(~Tadasige, működött: 1830–67 között)
Nagoja, 19. század közepe
Mag.: 3,9 cm
Lt. sz.: 318

80. Teknőc lótuszlevélen
Elefántcsont
Jelzett: Okatomo
18. század vége
Mag.: 3,4 cm, sz.: 4,7 cm
Lt. sz.: 50.246

81. Teknőc
Fa
Jelzett: Ikkoku
19. század közepe
H.: 5,2 cm. Lt. sz.: 54.214

82. Teknőcök (egy nagy hátán két kicsi)
Fa
Jelzett: Maszakazu
Gifu, Nagoja, 19. század első fele
H.: 4 cm. Lt. sz.: 54.264

83. Csigák taplógombán (reisi)
Fa; színezett részletekkel
Jelzett: Hideharu
Nagoja, 19. század második fele
Mag.: 4,9 cm. Lt. sz.: 215
Hopp Ferenc

MADARAK

84. Két fűrj kölesen

Elefántcsont
Jelzett: Okatori
Kiotó, 18. század vége
Mag.: 3 cm, h.: 3,9 cm
Lt. sz.: 54.212

85. Fűrj kölessel

Elefántcsont
Jelzett: Okatomo
Kiotó (Okatomo-iskola),
19. század eleje
Mag.: 3,1 cm, h.: 3,8 cm
Lt. sz.: 191
Hopp Ferenc

86. Két fűrj kölesen

Fa
Jelzett: Icumín tó (= faragta) –
(Hókjúdó) Icumín
Edo, 19. század közepe
Mag.: 2,9 cm, sz.: 3,5 cm
Lt. sz.: 55.33

87. Fűrj kölesen

Elefántcsont
Jelzett: Gjukuszai
19. század vége
Mag.: 3,2 cm
Lt. sz.: 54.267

88. Fűrj kölessel

Elefántcsont
Jelzett: Csikuszai
Tokió, 19. század vége – 20. század
eleje
Mag.: 4,4 cm
Lt. sz.: 51.192

89. Kacsa

Fa; a zsinórlyuk elefántcsonttal bélelt
Jelzett: Súmín szaku (= készítette) –
Hara Sumin
Edo, 18. század vége – 19. század eleje
H.: 4,5 cm
Lt. sz.: 4452
Bischitz Gyula

90. Kakas és tyúk kölesen

Fa; szemük szaru
Jelzett: Maszatosi
Oszaka, 19. század második fele
Mag.: 3,9 cm. Lt. sz.: 1396
Hopp Ferenc

91. Veréb

Aranylakk
Jelzett: Szózan
Edo, 19. század eleje
Mag.: 4,1 cm. Lt. sz.: 282
Neumann Lajos

92. Főnix

Fa
Jelzett: Hakusin (?)
19. század második fele
Mag.: 3,6 cm, sz.: 4,1 cm
Lt. sz.: 50.210

RÁGCSÁLÓK

93. Patkány

Elefántcsont; berakott szemekkel
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 2,2 cm, h.: 4,9 cm
Lt. sz.: 5528

94. Patkány fatörzsön (faszéndarabon)

Elefántcsont és ébenfa
Jelzetlen
19. század első fele
H.: 4,9 cm. Lt. sz.: 2329
Hopp Ferenc

95. Patkány seprűvel

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 5,3 cm. Lt. sz.: 181
Hopp Ferenc

96. Szárított halfej függesztő zsinórját huzigáló patkányok

Elefántcsont
Jelzett: Gjukuo
19. század közepe
Mag.: 3,9 cm. Lt. sz.: 6427

97. Három patkány

Fa
Jelzett: Maszajosi (Sókei vagy Szeikei?)
19. század közepe
Mag.: 2,9 cm, h.: 3,7 cm
Lt. sz.: 322
Gróf Vay Péter

98. Két patkány ragasztós tál szélén

Elefántcsont
Jelzett: Csikujúken Sunszai
19. század közepe
Mag.: 4 cm
Lt. sz.: 3002
Hopp Ferenc

99. Sütőtököt rágcsáló patkány

Fa
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 3 cm, h.: 4,2 cm
Lt. sz.: 53.394
Fettick Ottó

100. Egerek (~ patkányok)

Elefántcsont
Jelzett: Gjukuzan
19. század vége
Mag.: 2 cm, h.: 3,3 cm
Lt. sz.: 50.194

101. Denevér, törött tetőcserepen

Fa (ében)
Jelzett: Hóroku
Kiotó, 19. század első fele
Mag.: 4 cm
Lt. sz.: 197

102. Nyúl naspolyával

Elefántcsont;
berakott szemekkel
Jelzett: Rantei
Kiotó (-iskola), 18. század vége – 19.
század eleje
Mag.: 3,6 cm
Lt. sz.: 154
Hopp Ferenc

103. Nyúl, hópehely alakú alapzaton

Elefántcsont
Jelzett: Gjokuhószai
19. század első fele
Mag.: 2,4 cm, átm.: 3,8 cm
Lt. sz.: 424
Hopp Ferenc

104. Nyúl

Elefántcsont
Jelzett: Hisikava Nobuhide
19. század első fele – közepe
Mag.: 3,4 cm
Lt. sz.: 4352
Gróf Vay Péter

105. Mókusok, szőlőfürtökkel teli kosárban

Elefántcsont, barnára pácolva
Jelzetlen
19. század közepe (második fele)
Mag.: 3,8 cm
Lt. sz.: 1397
Hopp Ferenc

KUTYÁK**106. Kutya labdával**

Elefántcsont
Jelzett: Okatomo
Kiotó, 18. század második fele
Mag.: 3,9 cm
Lt. sz.: 145

107. Kutya (agár), nyakörvén csörgővel

Elefántcsont
Jelzett: Garaku
Oszaka, 18. század vége
Mag.: 5,8 cm
Lt. sz.: 5515
Hopp Ferenc

108. Kutya, mancsai közt óriás kagyló

Elefántcsont
Jelzett: Josimasza
Kiotó, 18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 3,9 cm, h.: 4,3 cm
Lt. sz.: 2325

109. Kutyakölyök fapapucssal

Elefántcsont
Jelzett: Rantei
Kiotó, 18. század vége
Mag.: 2,3 cm, h.: 3,7 cm
Lt. sz.: 2553
Hopp Ferenc

110. Szalmapapucsot rágsáló kutyakölyök

Fa
Jelzett: Micunori
19. század első fele
Mag.: 3,8 cm. Lt. sz.: 896
Hopp Ferenc

111. Három kutyakölyök

Elefántcsont
Jelzett: Szekikó
Edo, 19. század első fele
Mag.: 2,1 cm, h.: 4,3 cm
Lt. sz.: 206
Hopp Ferenc

112. Kölyökkutya

Elefántcsont
Jelzetlen
Kiotó–Oszaka iskola, 19. század első fele
Mag.: 3,2 cm. Lt. sz.: 886
Hopp Ferenc

113. Kutya

Fa
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 3,2 cm, h.: 4,8 cm. Lt. sz.: 272

114. Fonott párnán fekvő kutyakölyök

Elefántcsont
Jelzett: Gjokujószai
Edo, 19. század közepe
Mag.: 2,6 cm, h.: 3,4 cm. Lt. sz.: 50. 238

115. Kutya kölykeivel, összehajtogatott tatamin

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 3,8 cm
Lt. sz.: 207

116. Farkas, mancsa alatt nyúl

Fa; szeme elefántcsont
Jelzett: Maszatomo
19. század első fele
Mag.: 3,8 cm, 5,2 cm
Lt. sz.: 69.159

JÁMBOR NÉGYLÁBÚÁK**117. Bivaly**

Elefántcsont; berakott szemekkel
Jelzett: Tomotada
Kiotó, 18. század vége
Mag.: 3,1 cm, h.: 6,2 cm
Lt. sz.: 59.56

118. Bivaly

Fa; szeme elefántcsont berakás
Jelzett: Tomotada
Kiotó, 18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 2,7 cm, h.: 5,6 cm
Lt. sz.: 188

119. Pihenő bivaly

Elefántcsont
Jelzett: Tomotada
Kiotó, 19. század eleje
Mag.: 5,7 cm. Lt. sz.: 53.638

120. Ló dézsával

Elefántcsont
Jelzett: Maszacugu
19. század első fele
Mag.: 3 cm, sz.: 3,6 cm
Lt. sz.: 199

121. Ló és szarvas („baka”)

Elefántcsont
Jelzett: Tomomasza
Edo, 19. század közepe
Mag.: 3,6 cm, h.: 4,3 cm
Lt. sz.: 54.213

122. Szarvas

Fa; szeme elefántcsont
Jelzett: Ikkei (?)
19. század közepe (?)
Mag.: 2,5 cm, h.: 4,2 cm
Lt. sz.: 53.395
Fettick Ottó ajándéka

123. Kecske

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 3,7 cm. Lt. sz.: 3964

124. Elefánt, díszesen felszerszámozva, hátán lótusvirág

Elefántcsont; teknőc, gyöngyház, korall, fém stb. berakással
Berakott táblán lévő jelzése hiányzik
Edo, Sibajama-iskola,
19. század második fele
Mag.: 3,7 cm
Lt. sz.: 84.26

MAJMOK**125. Mutatványos majom kölykével**

Csont
Jelzetlen
18. század
Mag.: 3,3 cm
Lt. sz.: 3238
Neumann Lajos

126. Mutatványos majom, az oroszlántánc maszkjával (sisimai-gasira)

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század
Mag.: 6,6 cm
Lt. sz.: 4183

127. Lovat vezető majom

Elefántcsont
Jelzett: Okakoto
Kiotó, 19. század eleje
Mag.: 3,4 cm, h.: 4,3 cm. Lt. sz.: 90.1

128. Majom a „földrengéshallal” (namazu) és a földrengést csillapító kobaktökkel (hjótan)

Fa
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 2,2 cm, h.: 4,3 cm
Lt. sz.: 227
Hopp Ferenc

129. Majom szanbaszó-táncosnak öltöztetve

Elefántcsont
Jelzett: Issúszai
Edo, 19. század közepe
Mag.: 5,2 cm
Lt. sz.: 50.235

130. Bolhász kodó majom

Fa
Jelzett: Kóicsi
Gifu, 19. század közepe (második fele)
Mag.: 3,4 cm
Lt. sz.: 1296
Hopp Ferenc

131. Majom kölykével

(hóna alatt tökört tart)
Fa; szeme szaru
Jelzett: Maszacsika
Oszaka, 19. század közepe
Mag.: 4 cm
Lt. sz.: 3004
Hopp Ferenc

132. Majom

Elefántcsont; szeme berakott
Jelzett: Kaigjoku – Kaigjokuszai
Maszacugu (1813–92)
Oszaka, 19. század közepe – második fele
Mag.: 2,8 cm, h.: 3,1 cm
Lt. sz.: 53.639

133. Kristálygolyót átölelő majom

Elefántcsont
Jelzett: Kojama? Kozan?
19. század második fele
Mag.: 3,6 cm
Lt. sz.: 62.493

134. Majom és rák

Elefántcsont
Jelzett: Tomokazu
Edo, 19. század második fele (vége)
Mag.: 4,5 cm. Lt. sz.: 69.58

135. Könyvet vizsgáló majom, kölykével

Elefántcsont
Jelzett: Maszatami (~ Sómin)
19. század vége
Mag.: 3,5 cm. Lt. sz.: 50.236

136. Majmok óriáskigyóval

Elefántcsont
Jelzett: Szenszai
19. század vége
Mag.: 3,7 cm, h.: 4,1 cm
Lt. sz.: 55.31

137. A három bölcs majom (szanbikizaru) és fenyő–bambusz–szilvavirág (só-csiku-bai), az év kezdetének szerencsejelképei

Elefántcsont és fa
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 2,4 cm, átm.: 4 cm. Lt. sz.: 2890
Hopp Ferenc

138. A három bölcs majom (szanbikizaru)

Elefántcsont
Jelzett: Rantei
19. század közepe (második fele?)
Mag.: 4,8 cm. Lt. sz.: 50.269

OROSZLÁNOK (SISI)**139. Oroszlán (sisi) labdával, pecsételő formában**

Mázás kerámia, lakk
Jelzett: Hanzan szei – Mocsizuki
Hanzan (1743–90)
Edo, 18. század második fele
Mag.: 3,5 cm. Lt. sz.: 3548
Hopp Ferenc

140. Fekvő oroszlán (sisi) kölykével, szájában mozgó golyó

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század közepe, vége
Mag.: 2,3 cm, h.: 5,7 cm
Lt. sz.: 2537
Hopp Ferenc

141. Fülét vakaró oroszlán (sisi) szögletes talapzaton, pecsételő formában

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 3,8 cm. Lt. sz.: 238
Hopp Ferenc

142. Fekvő oroszlán (sisi) kölykével

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 3 cm, h.: 5 cm
Lt. sz.: 1399
Hopp Ferenc

143. Fekvő oroszlán (sisi), szájában mozgó golyó

Fa
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 3,2 cm, h.: 5,6 cm
Lt. sz.: 481
Hopp Ferenc

144. Oroszlán (sisi), talapzaton

Elefántcsont, barnára pácolva
Jelzetlen
18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 3,2 cm
Lt. sz.: 5513
Hopp Ferenc

145. Oroszlán (sisi) templomi fagonggal (mokugjo)

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 3,5 cm. Lt. sz.: 1134
Hopp Ferenc

146. Oroszlán (sisi)

Fa; szeme szaru
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 4,6 cm, h.: 5,9 cm
Lt. sz.: 3857
Hopp Ferenc

147. Oroszlán (sisi) áttört labdával, benne mozgó golyó

Fa
Jelzett: (II.) Minkoku
Edo, 19. század első fele
Mag.: 3,4 cm, sz.: 3,7 cm
Lt. sz.: 1706
Hopp Ferenc

148. Oroszlán (sisi) labdával, szájában mozgó golyó

Fa
Jelzett: Maszakata
19. század első fele
Mag.: 3,4 cm, sz.: 4 cm
Lt. sz.: 406
Hopp Ferenc

149. Mancsát nyaló oroszlán (sisi), négyszögletes talapzaton

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 3,4 cm, sz.: 3,6 cm
Lt. sz.: 134
Hopp Ferenc

150. Fekvő oroszlán (sisi) kölykeivel

Fa
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 3 cm, h.: 4,8 cm
Lt. sz.: 2909
Hopp Ferenc

151. Fekvő oroszlán (sisi)

Fa; negoro lakk
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 2,6 cm, h.: 5,5 cm
Lt. sz.: 5487

152. Óriás golyóra kapaszkodó oroszlán (sisi)

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század közepe (?)
Mag.: 3,3 cm
Lt. sz.: 3899
Neumann Lajos

153. Oroszlán (sisi), pecsételő formában

Elefántcsont
Jelzett: Micucugu
19. század közepe (második fele)
Mag.: 4,2 cm
Lt. sz.: 315
Hopp Ferenc

TIGRISEK, SÁRKÁNYOK, ÁLLATÖVI JEGYEK

154. Tengeri sárkány feje (szájában golyó)

Csont (agancs?)
Jelzetlen
18. század második fele
Mag.: 5,7 cm
Lt. sz.: 69.155

155. Sárkány hullámok között

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
H.: 8,7 cm. Lt. sz.: 271
Neumann Lajos

156. Tigris

Elefántcsont
Jelzett: Maszanao
Kiotó, 18. század vége
Mag.: 3 cm, h.: 4,3 cm
Lt. sz.: 132

157. Tigris, kölykével

Fa, szeme elefántcsont berakás
Jelzett: Maszajosi – Szató Maszajosi (1819–65)
Nagoja, 19. század első fele
Mag.: 2,9 cm
Lt. sz.: 196

158. Tigris, bambusztörzsön

Fa
Jelzett: Ikkan
Nagoja, 19. század első fele
Mag.: 3,2 cm, h.: 3,8 cm
Lt. sz.: 3547
Hopp Ferenc

159. Tigris

Fa; szeme szaru berakás
Jelzett: Tojomasza – Naitó Tojomasza
(1773–1856)
Tamba, 19. század eleje–közepe
Mag.: 2,4 cm, h.: 4,7 cm
Lt. sz.: 4455
Bischitz Gyula

160. Tigris, kölykeivel

Elefántcsont; szeme gyöngyház berakás
Jelzett: Hakurjú
Kiotó, 19. század közepe
Mag.: 2,9 cm, h.: 4,5 cm
Lt. sz.: 90.3

**161. A keleti Állatöv tizenkét állata
(Dzsúnisi)**

Elefántcsont
Jelzett: Csikujószai és pecsét:
Tomocsika – Csikujószai I. Tomocsika
(1800–1872)
Edo, 19. század közepe
Mag.: 2,4 cm, h.: 4,1 cm
Lt. sz.: 59.57

**162. A keleti Állatöv tizenkét állata
(Dzsúnisi)**

Fa
Jelzett: Icumín tó (= faragta) – Hókjúdó
Icumín (működött: 1830–70 között)
Edo, 19. század közepe
Mag.: 3,3 cm, h.: 3,7 cm
Lt. sz.: 1130
Hopp Ferenc

**NÉPHIT-FIGURÁK
(ÁLLATOK, EMBEREK)****163. Tanuki (borz), olajos kannával,
fején lótuszlevélkalap**

Elefántcsont
Jelzetlen
(Kiotó–Oszaka-iskola), 19. század eleje
Mag.: 5 cm
Lt. sz.: 50.232

**164. A tanukivá változó csodálatos
teáskanna**

Fa
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 2,5 cm, h.: 4,3 cm
Lt. sz.: 50.209

**165. Róka mint zarándok (apáca),
bambuszbottal**

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 7,9 cm
Lt. sz.: 4186

166. Apáca-áruhás róka(tündér)

Fa, festett
Jelzett: Súzan (Nagamacsi)
Oszaka, 18. század vége
Mag.: 5,8 cm
Lt. sz.: 50.219

**167. Öregember, hátán kincsekkel teli
kosár. Jelenet a „Kivágott nyelvű veréb”
(„Sitakiri szuzume”) című népmeséből**

Elefántcsont
Jelzett: (III.) Tomocsika
Edo (Tokió), 19. század második fele
Mag.: 3,4 cm
Lt. sz.: 6081
Hopp Ferenc

168. Kappa kagylón (egyik lábát
becsüpte a kagyló)

Fa; a zsinórlyuk egyik nyílása zöldre
színezett elefántcsont
Jelzett: Szuketada
Hida Takajama, 19. század első fele
Mag.: 3,5 cm
Lt. sz.: 50.220

**169. Micume Kozó (háromszemű
szörny), megelevenedett,
démon formájú fagongon (mokugjo)**

Elefántcsont
Jelzett: Tomocsika
Edo, 19. század közepe
Mag.: 4,9 cm. Lt. sz.: 3000
Hopp Ferenc

**170. Asinaga (Hosszúláb).
Szasi-necuke** (öbve tűzhető)

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 16,5 cm
Lt. sz.: 57.202

**171. Asinaga és Tenaga (Hosszúláb
és Hosszúkéz). Okimono**

Fa
Jelzett: Gjukuszai (pecsétírás formában)
19. század közepe
Mag.: 17 cm
Lt. sz.: 570

**172. Urasima Taro (népmesehős)
kinyitja az ifjúságát rejtő bűvös dobozt**

Elefántcsont
Jelzett: Maszahiro
Oszaka, 19. század közepe
Mag.: 3,6 cm
Lt. sz.: 50.256

**173. Otohime, a Sárkánykirály lánya
és Urasima, kezében a bűvös doboz**

Elefántcsont
Jelzett: Rjúei
Edo (Tokió), 19. század második fele
Mag.: 5 cm
Lt. sz.: 885
Hopp Ferenc

**174. A Sárkánykirály, Rjúdzsin kísérő-
je, a fején csiga, kezében a bűvös
golyó** (bugaku-táncos öltözékében)

Fa
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 6 cm. Lt. sz.: 4458
Bischitz Gyula

**175. Rjúdzsin, a Sárkánykirály,
kezében az árapály-szabályozó bűvös
golyó. Okimono**

Fa
Jelzett: Rokko
Tokió, 19. század vége
Mag.: 8,4 cm
Lt. sz.: 87.18

176. Dzsó és Uba, a legendás öreg pár, söprúvel és gereblyével, szétnyíló fenyőtoboz belsejében (a két fenyő szellemei a „Takaszago” című nó-szindarabból)

Fa
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 4,3 cm
Lt. sz.: 50.213

177. Otafuku, nagyorrú tengu-maszkkal (Uzume és Szaruta-hiko sintó istenségekre utaló, erotikus jelentésű darab)

Fa
Jelzett: Súgecu – Hara Súgecu
Edo, 18. század második fele
Mag.: 4,3 cm
Lt. sz.: 3552
Hopp Ferenc

178. Otafuku, hátán óriás gombával (fallikus szimbólum)

Fa; az arc elefántcsont
Jelzett: Minkó
18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 4,6 cm
Lt. sz.: 50.224

179. Térdeplő Otafuku

Elefántcsont, festett; fa, gyöngyház berakás
Jelzett: Hómei ~ Jaszuaki) és pecsét (Gogjoku ~ Kodama)
Tokió, 19. század vége – 20. század eleje
Mag.: 2,8 cm. Lt. sz.: 81.51

SZERENCSEISTENEK

180. Hotei szerencseisten, legyezővel és batyujával

Festett fa, üreges
Jelzett: Súzan – Nagamacsi Súzan
Oszaka, 18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 3,6 cm, h.: 4 cm
Lt. sz.: 50.221

181. Hotei szerencseisten, kincses batyujában

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 3,4 cm, sz.: 4,5 cm. Lt. sz.: 629
Neumann Lajos

182. Hotei szerencseisten, batyujára könyökölve, kezében bűvös drágakő (hódzsú)

Elefántcsont
Jelzett: (III.?) Maszacsika
Oszaka, 19. század közepe
Mag.: 3,1 cm, sz.: 4,4 cm
Lt. sz.: 50.254

183. Hotei szerencseisten, nyakában templomi gonggal (mokugjo)

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 4,9 cm. Lt. sz.: 3843
Hopp Ferenc

184. Hotei legyezővel és batyujával

Fa, üreges (utánozva a Fusimiben készült cserépfigurákat)
Jelzett: Micuhiro – Ohara Micuhiro (1810–75)
Oszaka, 19. század közepe
Mag.: 4,2 cm. Lt. sz.: 5508
Hopp Ferenc

185. Gyermekkel játszó Hotei szerencseisten

Elefántcsont
Jelzett: Minkoku
19. század közepe
Mag.: 3,2 cm, sz.: 4,2 cm
Lt. sz.: 50.257

186. Dzsúrúdzsin szerencseisten legyezővel, két gyermek (karako) kíséretében

Elefántcsont
Jelzett, pecsét formában (Sungecu?)
19. század vége (?)
Mag.: 5,1 cm
Lt. sz.: 81.51

187. Fukurokudzsú, a hosszú élet szerencseistene

Elefántcsont
Jelzett: Hidemasza
Oszaka, 18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 4,1 cm. Lt. sz.: 50.233

188. Fukurokudzsú, a hosszú élet szerencseistene

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 5 cm. Lt. sz.: 84.32

189. Daikoku szerencseisten, patkánnyal és óriásretekkel (daikon)

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele (közepe)
Mag.: 3,2 cm. Lt. sz.: 129
Hopp Ferenc

190. Daikoku szerencseisten, kezében varázskalapácsa, két patkánnyal; mögötte kétágú óriásreték (daikon), batyú és legyező

Elefántcsont
Jelzett: Szeiun
19. század vége
Mag.: 4,1 cm, sz.: 2,9 cm. Lt. sz.: 352

191. Szunditó Ebiszu szerencseisten, halas kosarával, egyben Daikoku attribútumaival (bűvös kalapács, patkány)

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 2,9 cm, 3,6 cm. Lt. sz.: 50.196

192. Daikoku és Ebiszu szerencseistenek csónakon (takarabune) – a többi szerencseistent attribútumaik képviselik

Elefántcsont
Jelzett: Naojuki
19. század közepe
Mag.: 1,8 cm, h.: 6,3 cm
Lt. sz.: 2821

**HALHATATLANOK, SZENTEK,
BÖLCSEK, SZERZETESÉK, REMETÉK,
ZARÁNDOKOK**

**193. Mondzsü (Manydzsusri)
bódhiszattva írástekerccsel, oroslán
hátán**

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 4,6 cm
Lt. sz.: 2108

**194. Sziklán ülő rakan (arhat),
Dzsubaka Szondzsa és oroslánja**

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 4,2 cm
Lt. sz.: 3195
Hopp Ferenc

**195. Daruma, rongyos lepelben
(hosszú meditációja végén)**

Ébenfa
Jelzett: Maszajuki és irott pecsét
(*kakihan*)
Edo, 19. század közepe
Mag.: 2,9 cm. Lt. sz.: 618
Schwaiger Imre

**196. Daruma-baba
(„keljfeljancsi”-szerű forma)**

Fa, vöröslakk
Jelzett: Maszanao
Udzsi Jamada, 19. század második fele
Mag.: 3,6 cm
Lt. sz.: 50.183

**197. Sziklán ülő remete (halhatatlan ~
szennin), vállán két tökkulacs**

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 3,6 cm
Lt. sz.: 84.28

**198. Oroszlánon (sisi) ülő halhatatlan
(szennin)**

Fa
Jelzetlen
18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 4 cm, h.: 4,7 cm
Lt. sz.: 3007
Hopp Ferenc

199. Szennin, hátán teknőccel

Fa,
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 6,8 cm
Lt. sz.: 2892
Hopp Ferenc

**200. Gama szennin, egyik kezében
kosárka, békával, másik kezében apró
béka**

Elefántcsont
Jelzett: Hidemasza
Kiotó, 19. század közepe
Mag.: 10 cm
Lt. sz.: 3229
Hopp Ferenc

**201. Gama szennin bottal,
vállán a háromlábú varanggyal**

Fa
Jelzetlen
18. század második fele
Mag.: 8,2 cm
Lt. sz.: 477

**202. Gama szennin, vállán varanggyal,
kezében göcsörtös bot**

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század második fele
Mag.: 4,1 cm
Lt. sz.: 4252

**203. Óriásvarangy hátán heverő Gama
szennin**

Fa
Jelzett: Súzan
Ecsigo, 19. század eleje
Mag.: 3 cm, sz.: 4,5 cm
Lt. sz.: 69.54

**204. Ülő Gama szennin,
vállán varangy mászik**

Fa
Jelzett: Maszajuki
Edo, 19. század közepe
Mag.: 4,2 cm. Lt. sz.: 50.216

**205. Tekkai szennin (Li Tie-kuaj),
a „nyolc halhatatlan” egyike, botjával**

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 6,2 cm. Lt. sz.: 52.26

**206. Csókaró szennin (Csang Kuo-lao),
a „nyolc halhatatlan” egyike,
óriás tökkulacson ülve**

Elefántcsont
Jelzett: Kajokukószai (?)
19. század közepe
Mag.: 4 cm. Lt. sz.: 1779
Hopp Ferenc

**207. Szeióbo (Hszi-vang-mu),
kosarában a halhatatlanság
barackjaival**

Fa
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 9,2 cm. Lt. sz.: 3044
Hopp Ferenc

**208. Tóbószaku (Tung-fang Suo),
a halhatatlanság barackjával**

Elefántcsont
Jelzett: Gjukuo
19. század közepe – második fele
Mag.: 4,2 cm. Lt. sz.: 53.393
Fettick Ottó

**209. Kikudzsidó szennin
(a Krizantémfiú),
kezében krizantémlevél és ecset**

Elefántcsont
Jelzett: Tomocsika – I. Tomocsika
(1800–73)
Edo, 19. század közepe
Mag.: 3,3 cm
Lt. sz.: 357
Gróf Vay Péter

210. Két szennin gót játszik egy narancs belsejében

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 2,7 cm, sz.: 3,8 cm
Lt. sz.: 1297
Hopp Ferenc

211. Írástekercesen röpülő Busisi szennin

Elefántcsont
Jelzett: Tokinao
18. század vége
Mag.: 8,1 cm. Lt. sz.: 1665
Hopp Ferenc

212. Kínai bölcs írástekerccsel

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 7,1 cm. Lt. sz.: 6084
Neumann Lajos

213. Két kínai bölcs írástekerccsel

Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 6,6 cm
Lt. sz.: 3540

214. Kínai bölcs írástekerccsel

Elefántcsont
Jelzett: Isszai
19. század eleje
Mag.: 6,6 cm
Lt. sz.: 413
Hopp Ferenc

215. Kanzan írástekerccsel (Han-san, 7. századi kínai költő)

Fa
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 5,3 cm
Lt. sz.: 3115
Hopp Ferenc

SÓKI, ONI, NI-Ó

216. Sóki (Csung Kuj), a démonűző, nyakon csipett onival

Agancs
Jelzetlen
18. század eleje
Mag.: 11,5 cm
Lt. sz.: 3894
Hopp Ferenc

217. Sóki, a démonűző, oroszlánháton

Fa
Jelzett: Tametaka
Nagoja, 18. század vége
Mag.: 5,6 cm. Lt. sz.: 409
Hopp Ferenc

218. Sóki, zsákon ülve (a zsákból egy oni próbál kiszabadulni)

Fa; zöldre színezett elefántcsont berakás
Jelzett: Kigjoku
Edo, 19. század első fele
Mag.: 3,6 cm. Lt. sz.: 3046
Hopp Ferenc

219. Lovon ülő Sóki, a lovát vezető onival. Okimono-stílusú

Fa; a szemek szaru berakással
Jelzett: Hókjúdó Icumin tó (= faragta)
Edo, 19. század közepe
Mag.: 7,7 cm. Lt. sz.: 1241
Hopp Ferenc

220. Oni, a démonűző Sókit ábrázoló tekercképpel

Fa
Jelzett: Hidekazu (~ Súicsi)
18. század vége
Mag.: 5,9 cm. Lt. sz.: 485
Hopp Ferenc

221. Oni, kosár alá szorított Sókival

Fa
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 3,8 cm
Lt. sz.: 141
Hopp Ferenc

222. Oni, Okame-maszkkal, csúfolódó gesztussal (akanbe ~ bekkako)

Fa; negoro- és aranylakk
Jelzett: Okatori
Kiotó, 18. század vége
Mag.: 3,1 cm. Lt. sz.: 4456
Bischitz Gyula

223. Démonűző babszemekkel megdobált oni (a tavaszkezdő szecubun ünnep előestéjén

a démonűző szertartás: oni-jarai)
Fa; a szemek gyöngyház berakással
Jelzett: Minkó – Tanaka Minkó (1735–1816)
Isze (Cu), 18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 6,5 cm. Lt. sz.: 4459
Bischitz Gyula

224. A démonűző babszemek elől (üres) parázstartóba bújó oni

Fa
Jelzett: Masza□
(a második írásjegy feloldatlan)
19. század eleje
Mag.: 2,3 cm, h.: 3,6 cm
Lt. sz.: 4164
Neumann Lajos

225. Oni óriás fagonggal (mokugjo) a hátán. Okimono

Fa, elefántcsont, gyöngyház
Jelzetlen
19. század második fele
Mag.: 6,1 cm
Lt. sz.: 354
Hopp Ferenc

226. Lótuszlevélen birkózó rakan és oni

Fa
Jelzett: Mingjoku és írott pecsét (kakihan)
19. század első fele
Mag.: 2,5 cm, átm.: 3,1 cm
Lt. sz.: 1294
Hopp Ferenc

227. Raiden, a mennydörgésdémon, fapapuccsal, nyakában dobjával

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 4,7 cm. Lt. sz.: 302
Hopp Ferenc

228. Ni-ó (kapuórzó istenség), hátán óriás szalmasaruval

Fa
Jelzett: Súzan
18. század vége
Mag.: 6,6 cm. Lt. sz.: 6080
Hopp Ferenc

229. Két Ni-ó (kapuórzó istenség), óriás szalmasarun (az erejüket mérik össze, szkandereznek)

Elefántcsont
Jelzett: Sókjúsai
Edo, 19. század első fele
Mag.: 2,8 cm, h.: 4,2 cm
Lt. sz.: 81.48

230. Óriás szalmasarut javító Ni-ó

Elefántcsont
Jelzett: Hidemasza
19. század közepe
Mag.: 4 cm. Lt. sz.: 854
Hopp Ferenc

231. Kurtizán, mesterember és Ni-ó

Elefántcsont
Jelzett: Tomocsika
19. század közepe
Mag.: 5 cm. Lt. sz.: 331
Hopp Ferenc

LEGENDÁK (KÍNAI és JAPÁN) SZEREPLŐI

232. Benkei italt tölt egy asszonynak, mellettük a Mii-dera harangja, melyben egy kis démon lapul

Elefántcsont
Jelzett: Maszakazu
19. század második fele
Mag.: 3,6 cm
Lt. sz.: 69.157

233. Onivakamaru megöli az óriáspontyot

(Onivaka a 12. században élt hősnek, Benkeinek gyermekkori neve)
Elefántcsont
Jelzett: (I.) Tomocsika
19. század közepe
Mag.: 3,2 cm
Lt. sz.: 90.2

234. Benkei mint harcos szerzetes

(Nara-ningjó ~ „baba” stílusú)
Fa, festett
Jelzett: Toen – Morikava Toen (1820–1894)
Nara, 19. század második fele
Mag.: 5,2 cm
Lt. sz.: 4460
Bischitz Gyula

235. Ono no Komacsi, híres 9. századi költő, verskézirattal (Szósi-arai Komacsi). Okimono-stílusú

Fa
Jelzett: Maszatami tó (= faragta) – Moribe Fukuzó (1853–1928)
Nagoja, 19. század vége
Mag.: 5,2 cm
Lt. sz.: 3272
Hopp Ferenc

236. Ono no Komacsi öreg koldusasszonyként verseit árulja

Elefántcsont
Jelzett: Kikó
19. század első fele
Mag.: 6,1 cm
Lt. sz.: 2438
Hopp Ferenc

237. Ono no Komacsi öreg koldusasszonyként egy kidölt fejfán ülve („Szotoba Komacsi”). Okimono

Fa
Jelzett: Sóko – Naohisza Sóko
Hida, 19. század második fele
Mag.: 4,4 cm, h.: 5,7 cm
Lt. sz.: 418
Hopp Ferenc

238. Hankai (Fan Kuaj, legendás kínai hadvezér, i. e. 2. század), a kitépelt ajtószárnnyal

Fa
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 5,5 cm
Lt. sz.: 1640
Hopp Ferenc

239. Hanrei és Szeisi. Okimono-stílusú

(Fan Li, az ókori kínai Jüe fejedelemség legendás minisztere rátalál a szépséges Hszi-sire)
Elefántcsont
Jelzett: Rjútan
Edo, 19. század közepe
Mag.: 2,7 cm, sz.: 3,5 cm
Lt. sz.: 50.228

240. Mósó (Meng Cung) bambuszrügyekkel

(a gyermeki szeretetről szóló huszonnégy kínai példázat egyikének hőse: bambuszrügyeket visz beteg anyjának télvíz idején)
Fa
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 4,7 cm
Lt. sz.: 1668

241. Kan-u és hú szövetségese, Csóhi

(Kuan Jü és Csang Fej, a kínai Három Királyság korának hősei, i. sz. 3. század)
Fa; gyöngyház, türkiz berakás
Jelzett: Tomocsika (Gjokuszen)
19. század eleje
Mag.: 6,6 cm
Lt. sz.: 1412
Hopp Ferenc

242. Kan-u (Kuan Jü), legendás kínai hadvezér, alabárdjával

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 9 cm
Lt. sz.: 3539
Hopp Ferenc

III. TEREM

MINDENNAPI ÉLET, TEVÉKENYSÉGEK, EMBÉREK

243. Göndör hajú idegen (hollandus) trombitával

Elefántcsont
Jelzett: Maszacugu
Kiotó, 18. század vége
Mag.: 4,8 cm
Lt. sz.: 576
Hopp Ferenc

244. Nehéz követ (csikaraisi: erőpróbáló kő) emelni próbáló vak masször (anma)

Fa
Jelzett: Maszajuki és írott pecsét (kakihan)
Edo, 19. század közepe
Mag.: 3,1 cm. Lt. sz.: 69.57

245. Nehéz követ emelni próbáló vak masször (anma)

Fa; elefántcsont részletek
Jelzett: Gjokkei
Edo, 19. század második fele
Mag.: 3,5 cm. Lt. sz.: 1940

246. Vakok, virágos dézsával, kutyával

Elefántcsont
Jelzett: Rjúsza
19. század közepe
Mag.: 3,5 cm. Lt. sz.: 87.22

247. Fiatal nő legyezővel

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 4,2 cm. Lt. sz.: 1282
Hopp Ferenc

248. Szundikáló férfi, kezében pipa, mögötte kosár

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 2,9 cm. Lt. sz.: 4014
Hopp Ferenc

249. Búvárnő (ama) fűszoknyában, késsel és kosárral

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 6,2 cm
Lt. sz.: 7162

250. Sziklán ülő búvárnő (ama) fűszoknyában, kosárral

Elefántcsont
Jelzett: Tomocsika
Edo, 19. század közepe
Mag.: 4,2 cm
Lt. sz.: 1661
Hopp Ferenc

251. Verekedő asszonyok (anyós és menyé)

Elefántcsont
Jelzett: Morinao
19. század közepe
Mag.: 3,3 cm, sz.: 3,7 cm
Lt. sz.: 50.259

252. Marhalopás

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 2,9 cm, h.: 3,8 cm
Lt. sz.: 142
Hopp Ferenc

253. Halász hálóval, mellette halas kosár

Elefántcsont
Jelzett: Hidemasza
Oszaka, 19. század első fele
Mag.: 3 cm, sz.: 3,9 cm
Lt. sz.: 1133
Hopp Ferenc

254. Lócsutakolás

Fa
Jelzett: Miva és írott pecsét (kakihan)
Edo, 19. század eleje
Mag.: 2,3 cm, sz.: 3,8 cm
Lt. sz.: 280
Hopp Ferenc

255. Kirándulócsónakon gót játszó nemesemberek

Elefántcsont
Jelzett: Maszatosi
Edo, 19. század közepe
Mag.: 2,6 cm, h.: 5,9 cm
Lt. sz.: 932
Hopp Ferenc

256. Zarándok a Fudzsi-hegy lábánál

Elefántcsont
Jelzett: Gjokuszen
19. század közepe
Mag.: 2,1 cm, h.: 5,6 cm
Lt. sz.: 69.55

257. Öregasszony és ökör, az ökör szarvára akadt ruhaneművel.

Okimono-stílusú
(közmondást jelenít meg: akaratlan zarándoklat a Zenkódzsi kolostorhoz).
Elefántcsont
Jelzett: Hódzsicu – Meikeiszai Hódzsicu (1790–1873)
Edo, 19. század közepe (második fele)
Mag.: 3,1 cm, sz.: 4,3 cm
Lt. sz.: 879
Hopp Ferenc

258. Fúvolázó pásztorfiú bivalyháton

(a „Tíz ökör” zen példázatból – a megvilágosodáshoz vezető úton a hatodik lépés)
Fa
Jelzett: Maszano
Udzsi Jamada, 19. század második fele
Mag.: 3,9 cm
Lt. sz.: 1824
Hopp Ferenc

259. Vándorló hegyi szerzetes (jamabusi), karddal, bottal, fején tokin, hátán oltárszekrény

Fa
Jelzett: Gjokuszen – valószínűleg Tomocsika Gjokuszen (működött: 19. század eleje)
19. század eleje
Mag.: 5,2 cm. Lt. sz.: 2089
Hopp Ferenc

**260. Férfi a „türelem-batyuvál”
(kannin-bukuro)**

Fa
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 3,7 cm. Lt. sz.: 217

**261. Vadkant legyűró vadász,
kezében kötél**

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 2,8 cm. Lt. sz.: 1983
Hopp Ferenc

262. Elkapott tolvaj megkötözése

(közmondást jelenít meg: a megfogott
tolvaj megkötözéséhez sodorni
kötelet ~ eső után kőpönyeg)
Elefántcsont
Jelzett: Sókjűszai
Edo, 19. század első fele
Mag.: 3,1 cm
Lt. sz.: 4185
Hopp Ferenc

**263. Ágyékkötőjét felkötő férfi
(sintó pap), fején kamuri-főveg**

Fa
Jelzett: Hódzsicu – Meikeiszai Hódzsicu
(1790–1873)
Edo, 19. század közepe
Mag.: 5,1 cm
Lt. sz.: 50.217

**264. Rókat elkapni próbáló vadász.
Okimono-stílusú**

Elefántcsont
Jelzett: Ikkószai
Edo, 19. század közepe
Mag.: 3,5 cm, h.: 4,2 cm
Lt. sz.: 3953

**265. Tükörfényesítő
(a tükör „szív” írásjegy formájú)**

Elefántcsont
Jelzett: Tomonobu
Edo, 19. század közepe
Mag.: 3,5 cm. Lt. sz.: 1281
Hopp Ferenc

**266. Cserépmozsárban miszo-pépet
keverő férfi**

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 2,4 cm, sz.: 3,8 cm
Lt. sz.: 201
Hopp Ferenc

267. Kádármester munka közben

Fa
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 4,1 cm. Lt. sz.: 1139
Hopp Ferenc

268. Szappanbuborék-árus

Elefántcsont
Jelzett: Minzan
Edo, 19. század közepe
Mag.: 5,3 cm
Lt. sz.: 50.264

269. Szappanbuborék-árus

Elefántcsont
Jelzett: Szeidzsi
19. század vége
Mag.: 5,2 cm
Lt. sz.: 1733
Hopp Ferenc

**270. Démonűző babszemeket szóró
férfi (oni jarai-szertartás, a tavaszkezdet
napjának előestéjén)**

Elefántcsont
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 4,8 cm
Lt. sz.: 90.4

**271. Kis gyaloghintón (kago) utazó nő,
két, ágyékkötős, tetovált teherhordóval**

Elefántcsont
Jelzett: (I.) Tomocsika
Edo, 19. század közepe (második fele)
Mag.: 3,7 cm, h.: 4,2 cm
Lt. sz.: 891
Hopp Ferenc

272. Patkányfogó férfi és tűzcsiholó nő

Fa
Jelzett: Sóko – Naohisza Sóko
Hida, 19. század második fele
Mag.: 3,7 cm, h.: 4,8 cm
Lt. sz.: 3837
Hopp Ferenc

**273. Anya gyermekeivel,
aranyhalas medence mellett**

Fa, lakk
Jelzett: Szadanori (pecsét formában)
19. század vége
Mag.: 4,6 cm. Lt. sz.: 1256
Hopp Ferenc

**274. Körmét vágó férfi
(az övében dohánytartó erszény,
necukével és pipatokkal)**

Elefántcsont; fa, korall, gyöngyház,
teknőchéj berakások
Jelzett: Hómei (~ Jaszuaiki)
(pecsét formában)
Tokió, 19. század vége
Mag.: 3 cm. Lt. sz.: 3504
Hopp Ferenc

**275. Asztalos segédjével.
Okimono-stílusú**

Elefántcsont
Jelzett: Micuó (~ Kójú)
19. század vége
Mag.: 3,2 cm. Lt. sz.: 1875
Hopp Ferenc

**276. Vándor majomtáncoltató
(szarumavasi), kosárral, vállán majom**

Fa
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 5,3 cm. Lt. sz.: 1432
Hopp Ferenc

**277. Dzsó (öregember)-maszkot viselő
táncos**

Fa
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 5,5 cm. Lt. sz.: 4457
Bischitz Gyula

278. Szanbaszó táncos (feje és nyelve mozog)
Elefántcsont; berakásokkal, süvege fa
Jelzett: Rakumin
Edo, 19. század közepe
Mag.: 6,5 cm. Lt. sz.: 50.266

279. Okame-maszkot viselő táncos
Fa, Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 5,8 cm. Lt. sz.: 69.56

GYERMEKEK

280. Gyerek nagy zsákra támaszkodva, legyezővel
Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 2,3 cm, h.: 3,2 cm
Lt. sz.: 166

281. Gyerek (karako) nagy zsákkal és legyezővel
Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 2,8 cm, sz.: 4,4 cm. Lt. sz.: 3228

282. Ernyőn kuporgó karako
Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 7 cm. Lt. sz.: 1131

283. Karako seprűvel, bambusztörzs mellett
Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 4,4 cm. Lt. sz.: 53.392
Fettick Ottó ajándéka

284. Karako vesszőparipával (harugoma)
Fa
Jelzetlen
18. század vége
Mag.: 4,4 cm. Lt. sz.: 211
Hopp Ferenc

285. Ülő karako, hátán tekercs (makimono)
Fa; a zsinórlyukak elefántcsonttal bélelték
Jelzetlen (Súmin stílusára emlékeztet)
Edo, 18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 3,7 cm
Lt. sz.: 278
Neumann Lajos

286. Fejét kendővel eltakaró, hason fekvő gyerek
Elefántcsont
Jelzetlen
18. század vége – 19. század eleje
Mag.: 3,4 cm, sz.: 3,7 cm
Lt. sz.: 1981

287. Gyerekek (karako), elefánt körül. Szasi-necuke
Elefántcsont
Jelzetlen
19. század eleje
Mag.: 8,2 cm
Lt. sz.: 4184
Hopp Ferenc

288. Térdeplő karako, kis söprűvel
Elefántcsont
Jelzett: Hósunszai Maszajuki és írott pecsét (kakihan)
Edo, 19. század első fele
Mag.: 3,4 cm. Lt. sz.: 69.59

289. Két karako, egyikük démonmaszkot tart az arca elé
Elefántcsont
Jelzett: Hidecsika – Hidecsika
Csóunszai (mük.: 1810–50 között)
Edo, 19. század első fele
Mag.: 3,8 cm. Lt. sz.: 81.49

290. Parázstartónál (hibacsi) melegedő gyerek. Hamuzó-necuke
Elefántcsont, kevés aranylakkal
Jelzetlen
19. század első fele
Mag.: 2 cm, sz.: 3,1 cm
Lt. sz.: 296
Hopp Ferenc

291. Tojást vizsgáló karako
Fa; a tojás elefántcsont
Jelzett: Hódzsicu – Meikeiszai Hódzsicu (kb. 1790–1873)
Edo, 19. század közepe
Mag.: 3,7 cm. Lt. sz.: 335
Hopp Ferenc

292. Vizesmedencét átkaroló gyerek
Fa
Jelzett: Maszajuki, írott pecsét formában (kakihan)
19. század közepe
Mag.: 2,1 cm, h.: 3,5 cm
Lt. sz.: 277

293. Dézsában játszó gyerekek
Fa
Jelzett: Ikkjú
Nagoja, 19. század közepe
Mag.: 2,5 cm, sz.: 3,8 cm
Lt. sz.: 2896
Hopp Ferenc

294. Oroszlántánc (sisimai)-maskarával játszó gyerek
Fa
Jelzett: Gjokkószai
Edo, 19. század közepe
Mag.: 2,5 cm, h.: 4 cm
Lt. sz.: 84.24

295. Oroszlántánc (sisimai)-maszkos gyerek, dobbal
Fa
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 3,4 cm
Lt. sz.: 84.25

296. Óriás Daruma-babát cipelő fiú (karako) (a fiú feje forgatható)
Fa
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 5,1 cm
Lt. sz.: 50.211

297. Óriás legyezőn fekvő karako
Elefántcsont
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 2,3 cm, h.: 4,9 cm
Lt. sz.: 144

**298. Bujócskázó gyerekek
(az egyikén démonmaszk,
a másik az ellenző mögött lapul)**
Fa
Jelzett: Kijomicu
19. század közepe – második fele
Mag.: 3,7 cm
Lt. sz.: 2906
Hopp Ferenc

299. Ülő karako, rókamaszkkal
(feje, karja mozog)
Fa; elefántcsont (fej, maszk, kéz, lábfej)
Jelzetlen
19. század közepe – második fele
Mag.: 4,5 cm
Lt. sz.: 2893
Hopp Ferenc

**300. Csúfolódó (akanbét mutató)
karako, háta mögött rókamaszkat tart**
Fa; sapkája elefántcsont,
nyelve vöröslakk
Jelzetlen
19. század közepe – második fele
Mag.: 4,5 cm
Lt. sz.: 1295
Hopp Ferenc

301. Karako két kutyakölyökkel
Elefántcsont
Jelzett: Maszatosi
19. század második fele
Mag.: 4,4 cm
Lt. sz.: 50.270

**302. Két karako vizes medence
mellett, egyikük egy teknőcöt emel ki**
Elefántcsont
Jelzett: Sigemasza
Oszaka, 19. század második fele
Mag.: 2,8 cm, h.: 3,8 cm
Lt. sz.: 87.21

303. Térdeplő fiú, tengu-maszkkal
Elefántcsont, pácolt
Jelzett: (II.) Tomocsika
Edo-Tokió, 19. század második fele
Mag.: 3,4 cm
Lt. sz.: 50.202

**304. Dobon kézen álló akrobata fiú.
Okimono-stílusú**
Fa
Jelzetlen
19. század második fele
Mag.: 5,3 cm
Lt. sz.: 412

OKIMONÓK, NAGYOBB FIGURÁK

**305. Rakan (arhat) galambbal.
Okimono**
Fa, színezett; elefántcsont, gyöngyház,
fém, szaru
Jelzett: a Josihide (~Hósú) fémlapon
és pecsét
Tokió, 19. század vége – 20. század
eleje
Mag.: 6,3 cm
Lt. sz.: 5532

**306. Tekkai szennin (Li Tie-kuaj)
göcsörtös bottal. Okimono**
Elefántcsont
Jelzetlen
19. század közepe (?)
Mag.: 10,5 cm
Lt. sz.: 2228
Hopp Ferenc

**307. Kígyóval küzdő szennin
(vagy rakan). Okimono**
Fa
Jelzett: Jumehacsi (~ Muhacsi)
19. század közepe
Mag.: 12,3 cm
Lt. sz.: 2789
Hopp Ferenc

308. Szumo-birkózók. Okimono
Elefántcsont
Jelzett: Tomomasza
19. század második fele
Mag.: 9 cm
Lt. sz.: 2290
Hopp Ferenc

309. Szemorvosnál. Okimono
Elefántcsont
Jelzett: Csikuszai
Tokió, 19. század vége
Mag.: 4,8 cm, sz.: 6,7 cm
Lt. sz.: 2873
Hopp Ferenc

**310. Parasztház, fiúk ünnepén
(az 5. holdhónap 5. napján). Okimono**
Elefántcsont
Jelzett: Maszahiro
19. század vége
Mag.: 10,7 cm, sz.: 13,6 cm
Lt. sz.: 3853
Hopp Ferenc

**311. Parasztház, rizs cséplése,
bálába kötése. Okimono**
Elefántcsont
Jelzett: Riszai (? , Tosimasza?)
19. század második fele
Mag.: 4,8 cm, sz.: 5,6 cm
Lt. sz.: 50.203

**312. Hotei szerencseisten, vállán botra
akasztott batyuja. Okimono**
Fa
Jelzett: Rokko
19. század második fele
Mag.: 8,7 cm
Lt. sz.: 57.83
Dr. Bozókó Dezső

**ÖVRE FÜGGESZTETT SZEMÉLYES
TÁRGYAK, TÁRGYEGYÜTTESEK
(SZAGEMONO)**

INRÓK

313. Három rekeszes inró, kínai bölcsek ábrázolásával

Aranylakk, teknőchéj

Jelzetlen

17. század vége (?)

Mag.: 6,4 cm

Mandszú necuke; fa

Lt. sz.: 1767

Hopp Ferenc

314. Négyrekeszes inró, kínai bölcsek (vagy szenninek), illetve fenyő, bambusz és barackág ábrázolásával

Faragott vöröslakk (*cuisu*)

Jelzetlen

18. század vége

Mag.: 6,3 cm

Odzsime, Daruma formájú;

lakk, elefántcsont

Necuke, tökkulacs alakú; faragott vöröslakk; h.: 5,1 cm

Lt. sz.: 50.320

315. Háromrészes inró, díszítése: különböző formájú és témájú keretezett képek, köztük votív tábla (ema)

Feketelakk alapon aranylakk, faragott vöröslakk és gyöngyház-berakás

Jelzett: Tójó és írott pecsét (*kakihan*)

18. század vége

Mag.: 7,2 cm

Odzsime, újévi rizskalácson (kagamimocsi) ülő patkány;

elefántcsont

Kagamibuta-necuke, Okina-maszk és doboza; szaru és fém; átm.: 4,7 cm

Lt. sz.: 53.382

Fettick Ottó

316. Ötrekeszes inró, díszítése: rókák esküvői menete (kicune no jomeiri)

(amikor egyszerre süt a nap és esik az eső)

Aranylakk, fekete alapon

(*togidasi maki-e* technika)

Jelzett: Koma Korjú *szaku* és írott pecsét (*kakihan*)

18. század vége

Mag.: 9,3 cm

Odzsime; lakk

Kagamibuta-necuke, szilvavirág és verebek; bronz, arany és ezüst

berakással, alja lakk

Lt. sz.: 53.362

Fettick Ottó

317. Négyrekeszes inró, tavaszi táj, vízpart, hegyek, virágzó cseresznyefák ábrázolásával

Aranylakk

Jelzetlen

18. század vége (?)

Mag.: 7,5 cm

Odzsime, harangvirág és krizantém

(őszi virágok); aranyozott bronz, áttört

Necuke, doboz alakú, díszítése:

hullámok között ázó kocsikerekek;

elefántcsont, aranylakk; h.: 3,4 cm

Lt. sz.: 50.312

318. Kétrekeszes inró, díszítése: teknőc, kosár horgászbot, másik oldalán doboz és szalmagallér)

(Urasima Taróra utaló jelképek)

Aranylakk, ezüstlakk

Jelzett: Kadzsikava Tomohide *szaku* és vörös írott pecsét (*kakihan*)

18. század vége – 19. század eleje

Mag.: 4,9 cm

Necuke, doboz alakú; lakk, gyöngyház

berakással; h.: 3 cm

Lt. sz.: 50.322

319. Négyrekeszes inró, Kan-u és Csóhi ábrázolásával

(Kuan Jü és szövetségese, Csang Fej, a kínai Három Királyság hősei az i. sz. 3. században)

Aranylakk

Jelzett: Eiszai Sotacu (?) Nariaki és írott pecsét (*kakihan*)

19. század eleje

Mag.: 9,2 cm

Odzsime, kocka alakú; lakk

Kagamibuta-necuke, varázserejű

kincsek; elefántcsont, fém; átm.: 4,8 cm

Lt. sz.: 1406

Hopp Ferenc

320. Négyrekeszes inró, díszítése: komphajó, kiránduló utasokkal

Aranylakk

Jelzett: Koma (IV.?) Kjúhaku

19. század vége

Mag.: 8 cm

Odzsime, gyümölcs alakú; aranylakk

Kagamibuta-necuke; fém, elefántcsont;

átm.: 3,8 cm

Lt. sz.: 50.313

321. Háromrekeszes inró, díszítése: medve szikla mögött (a másik oldalon három medvebocs)

Vöröslakk alapon aranylakk

Jelzetlen

19. század eleje

Mag.: 6,8 cm

Odzsime; korall

Necuke, fagong (mokugjo) alakú,

légyhajtóval (hosszu); fa, h.: 2,9 cm

Lt. sz.: 50.314

322. Négyrekeszes inró, horgászó kínai bölcs ábrázolásával (a másik oldalon: kínai bölcs citerával)

Fekete lakk, faragott

Jelzett: Oizumi dzsú Zonszei

(~Murajaszu) és írott pecsét (*kakihan*)

19. század eleje

Mag.: 7,5 cm

Odzsime; fa, fém

Necuke, faszénnel megrakott kosár;

ébenfa; 3,8 cm. Lt. sz.: 50.325

**323. Háromrekeszes *inró*,
teknőc formában**

Fa
Jelzett: Sótószai
19. század közepe
Mag.: 8,6 cm
Odzsime; achát
Necuke, teknőcpáncél; lakk; h.: 3,6 cm
Lt. sz.: 53.381
Fettick Ottó

**324. Négyrekeszes *inró*, díszítése:
geometrikus textilminták, közepén
a keleti Zodiákust ábrázoló fémrátét**

Lakk; gyöngyház berakás (*szomata*-lakk)
Jelzett: Kadzsikava és váza formájú,
piros pecsét
19. század közepe
Mag.: 6,8 cm
Odzsime, gyöngyház berakással
Kagamibuta-necuke,
tigris- és bambuszmotívummal;
Lt. sz.: 1722. Hopp Ferenc

**325. Négyrekeszes *inró*, két oldalán
összesen hét nő-maszk díszíti**

Arany- és ezüstlakk, *negoro*-lakk
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 10,5 cm
Odzsime, **Okame- és démon
(oni)-maszk**; ezüst
Necuke, hét nő-maszk; fa; 4,4 cm
Lt. sz.: 50.311

**326. Egyrekeszes *inró*,
darvak és teknőc ábrázolásával**

Cseresznyefakéreg, aranylakk
Jelzett: Tójuszai
19. század második fele
Mag.: 7,5 cm
Necuke, teavízforraló kanna
(*csagama*); fa, lakk; átm.: 3,5 cm
Lt. sz.: 50.327

**327. *Inró*, belső fiókokkal (*szaja* típus),
díszítése: Kinkó *szennin* óriásponty
hátán (a másik oldalon: vízparti táj,
sziklák, híd, épület)**

Elefántcsont, fa
Jelzetlen
19. század vége
Mag.: 8,4 cm
Odzsime; fém
Necuke; csont
Lt. sz.: 81.46

ÍRÓSZERTARTÓK

328. Írószertartó (*jatate*)

Guri-lakk
Jelzetlen
19. század első fele – közepe
H.: 18,4 cm
Lt. sz.: 50.297

**329. Írószertartó (*jatate*), csukott
legező formájú, hivatalnoki főveg
és pókháló motívummal**

Fa; aranylakk, gyöngyház
Jelzett: Tojotomi Toramasza (Kosin?)
fude
19. század közepe
H.: 26,3 cm
Lt. sz.: 5521
Hopp Ferenc

330. Írószertartó (*jatate*)

Sibuicsi-ötvözet, arany és ezüst
tausírozással
Jelzetlen
19. század közepe
H.: 16 cm
Lt. sz.: 1115
Hopp Ferenc

**331. Írószertartó (*jatate*),
inda- és gyékényfonat-motívummal
(*Aszakusza*-stílus)**

Agancs
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 15,5 cm
Lt. sz.: 52
Hopp Ferenc

**332. Írószertartó (*jatate*),
virágmotívumokkal**

Ezüst, rekeszománc
Jelzetlen
19. század (közepe)
H.: 17,2 cm
Lt. sz.: 50.719

**333. Írószertartó (*jatate*),
faág és kakigyümölcs formában**

Szentoku-bronzötvözet, ezüst
Jelzetlen
19. század második fele
H.: 17 cm
Lt. sz.: 1708

PIPATOKOK

**334. Pipatok (*kiszeru-zucu*); díszítő
motívumai: sziklák, peóniák,
kígyó és madár**

Bambusz; gyöngyház, agancs-,
elefántcsont, fém- és szaruberakás
Jelzett: Ikko
19. század első fele
H.: 23,7 cm
Lt. sz.: 1794
Hopp Ferenc

**335. Pipatok (*muszó-zucu*), kétrészes,
főnix- és paulónia-motívummal**

Agancs
Jelzetlen
19. század közepe
H.: 21,5 cm
Lt. sz.: 64.126

**336. Pipatartó, polip formájú,
majommal**

Agancs
Jelzetlen
19. század közepe
H.: 20,5 cm
Lt. sz.: 44
Hopp Ferenc

337. Pipatok (kiszzeru-zucu, szenryú típus), lótuszlevél formájú, mókussal

Fa
Jelzetlen
19. század második fele
H.: 22,8 cm
Lt. sz.: 58
Hopp Ferenc

338. Pipatok (kiszzeru-zucu), polip alakú zárófedéllel, díszítő motívumai: hullámok és langusza

Feketelakk, ezüstlakk, aogai berakás, bronz (fedél)
Jelzetlen
19. század második fele
H.: 25,8 cm
Lt. sz.: 2482
Hopp Ferenc

339. Pipatartó tok (otosi-zucu típus), törhüvely formában, lótuszvirág, -levél és hullám díszítéssel

Fa, elefántcsont rátét, részben zöldre színezve
Jelzetlen
19. század második fele
H.: 27 cm
Lt. sz.: 3625

DOHÁNYTARTÓK

340. Dohánytartó doboz, dob alakú, két dobütővel (a Viharisten dobja)

Fa, aranylakk
Jelzetlen
19. század közepe
Átm.: 7,8 cm
Pipatok, rajta kis démonfigura mászó alakja; fa; h.: 22 cm
Lt. sz.: 3575
Hopp Ferenc

341. Dohánytartó doboz (tonkocu); díszítő motívum: vak ember és kígyó

(közmondás: vak ember nem fél a kígyótól)
Fa, színezett elefántcsont, teknőchéj
Jelzetlen
19. század második fele
Mag.: 9,5 cm
Lt. sz.: 2378
Hopp Ferenc

342. Fonott dohánytartó (tabako-ire)

Bambuszfonás, fa, gyöngyház berakás
Jelzetlen
19. század közepe - második fele
H.: 8 cm
Pipatok, bambuszszár formájú;
fa; h.: 20 cm
Lt. sz.: 1114
Hopp Ferenc

343. Dohánytartó (tabako-ire), karvédő páncél formájában

Vas, bronz, lakk, textil
Jelzetlen
19. század második fele
Mag.: 11,6 cm

Pipatok (kiszzeru-zucu), törhüvely formában; lakk; l.: 22cm
Lt. sz.: 3881
Hopp Ferenc

344. Dohánytartó doboz (tonkocu), nő-daruma baba formájú, hátoldalán írás: "men peki" (a fallal szemben)

Fa
Jelzetlen
19. század közepe
Mag.: 7,2 cm. Lt. sz.: 2914
Hopp Ferenc

345. Dohánytartó doboz (tabako-ire), díszítő motívumok: rovarok (kabóca, szöcske, szitakötő, darázs)

Bambusz, faragott
Jelzett: Rakusidó
19. század második fele
Mag.: 8,3 cm. Lt. sz.: 32
Hopp Ferenc

346. Dohánytartó erszény (tabako-ire), sárkánymotívummal

Selyem, hímzett, bélése szarvasbőr
Jelzetlen
19. század második fele
Mag.: 14 cm
Kapocsdísz (kanamono), sárkány a Fudzi-heggyel; ezüst; h.: 7,1 cm
Többsoros lánc; ezüst
Necuke, korong alakú, rátétjén:
Emma-ó, a Poklok bírása; agancs, fém;
átm.: 5 cm. Lt. sz.: 59.66

K 2323/a.
(26.338)

HOPP FERENC KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM

VA • JAPAN MINIATUR FAKAGVANYOK • NECUKI
K 2325/a.